

YEDİ YILDIZ

A Y L I K D E R G İ

1994 YIL: 1 SAYI: 5

**O uzak diyarda, ardında yüksek dağların,
Bulutların dalga dalga olduğu yerde,
Köyüm var benim, gölgesinde ormanların,
Ve dağlarım var taşıyorum yüreğimde**

**İMPARATORLUK MU, DEMOKRASİ Mİ? • AMERİKAN DIŞ POLİTİKASI, RUSYA FEDERASYONU VE
KUZAY KAFKASYA • ÇERKES ULUSUNUN SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI • KAF-DER
REÇETESİNE HAYIR • AMERİKAN MUSEVİLERİ VE İSRAİL • ÇERKES AYDINI VE TV • KAFKAS
TOPLUMUNDA ULUSAL ÇÖZÜLME (1) • KUZAYBATI KAFKASYA EKONOMİK BÖLGESİ
• ABHAZYA'NIN BAĞIMSIZLIĞININ ANLAMI • DİASPORADA TÜRKİYE FARKI • BATI ÜLKELERİNDE
ÇERKES GENÇLİĞİNİN SORUNLARI • UNUTULMUŞ ÇERKESLER: MEMLÜKLAR • BİR İBRET
ÖYKÜSÜ: AZİZ ALİ PAŞA • ÇEÇENİSTAN'A DESTEK**

Terek Magazin

"giyimde zevk"

HAZIR GIYİM VE KONFEKSİYON
DERİ GİYSİ VE AKSESUAR
SPOR VE DERİ AYAKKABI ÇEŞİTLERİ

KURAY HALICILIK DIŞ TİCARET VE PAZARLAMA LİMİTED ŞİRKETİ

Gençtürk Cad. Mimarbaşı Sk. No: 1 Laleli - İstanbul

Tel: (0212) 513 64 88 - 513 67 91

Fax: (0212) 513 07 15

Yedi Yıldız

AYLIK DERGI
1994 SAYI: 5

**Kuzey Kafkasyalılar
Kültür Derneği Adına Sahibi**
Ömer Aytekin Kürmel

Yazı İşleri Müdürü
Engin Şekerci

Genel Yayın Koordinatörü
Nail Sönmez

Yayın Kurulu
Müfit Karademir, Davut Altınay,
Engin Şekerci, İbrahim Şekerci,
Nihat Altınay, Uğur Vuruşkan,
Nail Sönmez

**Yönetim Yeri ve
Haberleşme Adresi**
Kuzey Kafkasyalılar
Kültür Derneği
Fevzipaşa Cad. No.: 57/4
34260 Fatih-İstanbul
Tel.: (0 212) 534 94 72

Temsilcilikler
Adana: Oktay Çiper,
Bursa: Muammer Canidemir,
Düzce: Musa Şen,
Samsun: Orhan Doğbay,
Almanya: Ertan Alparslan

Abone Şartları
Yurtiçi Yıllık: 400.000.-TL.
Avrupa Yıllık: 50 DM
ABD Yıllık: 40 \$
Yurtiçi havaaleler K.K.K.D.'nin 9587.7
numaralı posta çeki hesabına, yurtdışı
havaaleler Yapı Kredi Bankası İst. Kapalı
Çarşı Şubesi 920035 numaralı hesaba
yatırılmalıdır.

- * Gönderilen yazı ve resimler basılsın
veya basılmasın iade edilmez.
- * Dergideki yazı ve resimler kaynak
gösterilerek kullanılabilir.
- * Yayın Kurulu gerekli gördüğünde
yazılarda düzeltme yapmaya yetkilidir.
- * Çeviri yazılardaki her türlü
sorumluluk çevirene, yazılardaki fikirler
imza sahibine aittir.

Reklam Tarifesi:
Arka kapak tam sayfa: 10.000.000.-
Kapak içleri: 7.000.000.-
İç sayfalar (siyah-beyaz tam sayfa):
3.000.000.-
İç sayfalar (siyah-beyaz kartvizit):
500.000.-

Ofset Hazırlık
Mega Kaf Ltd. Şti.
(0216) 336 39 36

Teknik Sorumlu
Mehmet Yılmaz

Baskı
Eldim Ofset

Kapak Tasarım • Uygulama
Mehmet Yılmaz

Sevgili Yedi Yıldız Okurları...

Içinde bulunduğumuz dönemde Kuzey Kafkasya ıstınmaktadır. Çeçenistan'da Rus emperyalizminin menfaatlerine hizmet eden bir iç savaş yaşanırken, diğer cumhuriyetlerde de değişik biçimlerdeki tehditlerin ayak sesleri duyulmaktadır. Kuzey Kafkasya genelde bir kısıpaca alınmaktadır.

Abhazyaya örneği bize öğretmiştir ki, Kuzey Kafkasya muhtelif tehditler altındadır ve diasporanın yardımına ihtiyacı vardır. Diasporayı bilgilendirmek ve seferber etmenin yolu da tehditleri olduğu gibi yansıtmaktır. Kafkasya'yı yanlış yere tozpembe göstererek diasporayı pasifize etmenin ve oradaki kardeşlerimizi yardımsız bırakmanın kimlere hizmet edeceği herkesin malumu olmalıdır? Kafkasya'daki sorunlar bizleri yıldırmamalı atayurda daha gayretli yönelmemize sebep olmalıdır. Unutmayalım ki, Kafkasya'nın varoluş mücadelesi henüz başlamaktadır ve bu kutsal çabada hepimize görev düşmektedir.

Kuzey Kafkasya'da en sıcak sorunlar Çeçenistan'da yaşanmaktadır. Meselenin kardeş kaugasından başka bir boyutu daha vardır. Çeçenistan meselesini tekeline almaya çalışan bazı çevreler gerçekleri çarpıtarak konuya Turancı bir kimlik kazandırmaya çalışmaktadırlar. Oyse Çeçenistan öz be öz Kuzey Kafkasya yurdudur. Çeçen halkının değişmez müttefiki de herkesten önce diğer Kuzey Kafkasyalı kardeşleridir. Kafkas Halkları Konfederasyonu Çeçen bağımsızlığını destekleme kararını resmen açıklamıştır. Kuzey Kafkasyalı kardeşlerinin Çeçenistan'ı destekleyecek güçleri ve inançları vardır. Çeçen bağımsızlığının 1991'de Konfederasyon ile güçlendiği gerçeği 1994'de de değişmeyecektir. Bunun herkes tarafından bilinmesi lazımdır.

Rusya Federasyonu'nun özelde Çeçenistan'a, genelde tüm Kuzey Kafkasya'ya yapıcı ve müdahaleden uzak yaklaşması tüm tarafların yararına olacak, Karadeniz ve Kafkasya'nın istikrarına da katkıda bulunacaktır.

Kuzey Kafkasya'daki sıcak noktalar ve Rusya Federasyonu'nun demokratikleşmesinin Kuzey Kafkasya'ya etkisi konuları derginizin bu sayısında ağırlıklı olarak işlenecektir. Bu bağlamda diasporaya görev ve sorumluluk çağrıları da bu sayımızın sayfaları arasında yer alacaktır.

Yedi Yıldız'ın mali kaynakları ile ilgili söylentilere de değinmek istiyoruz. Derginizin Yedi Yıldız çok kısıtlı reklam ve abone gelirleri yanında, çalışanlarının mütevazı katkıları ile yaşatılmaktadır. Ama Yedi Yıldız yaşatılacaktır. Çünkü o sadece davanın ve toplumumuzun emrindedir. Yedi Yıldız bir derneğin yayını olmanın ötesinde, Türkiye'de yaşayan milyonlarca Kuzey Kafkasyalının tek dergisidir. Susması hepimizin ayıbı ve kaybı olacaktır.

Hakikatin, duyarlılığın, örgütlülüğün ve ileri görüşlülüğün hakim olması dileğiyle...

YEDİ YILDIZ

Unutulmuş Çerkesler: Memlûklar

Ömer Aytek Kurlmel

Tarihin Memluk adıyla andığı Mısır Çerkesleri Kafkasya dışında yaşamaları sebebiyle diâspora toplumu kabul edilmekle birlikte, sürgün yoluyla ve diğer ülkelere dağılmış kardeşleriyle aynı dönemde gelmedikleri için de klasik diaspora tanımına girmiyorlar. Belki de bu sebepten dolayı varlıkları bilinmesine rağmen fazla tanınmıyorlar. Oysa onlar bizim kardeşlerimiz ve pekçok insanımızın Mısır'da akrabası var. Üstelik Çerkes Memluklar 1382-1517 arasında Mısır siyasetine ve toplumsal yaşamına yönetici unsur olarak imzalarını attılar. Bu mirası sahiplenmeli, en azından tanımalıyız. Bu yazımızda Memlukların Mısır'a geçişlerinin sebeplerini, bu ülkedeki siyasi, kültürel dinamiklerini ve ulaştıkları aşırı asimilasyon derecesinin kaynaklarını ve Mısır deneyiminden çıkarılması gereken dersleri analiz edeceğiz.

Uzun Memluk tarihinin ilk evresini oluşturan Türk Memluklara deniz kıyısında yaşamaları sebebiyle "bahrî", ikinci evresine damgasını vurmuş Çerkes Memluklara ise Kahire kalesinde hüküm sürmeleri nedeniyle "burcî" denilmiştir.

Çerkeslerin Mısır'a gelişleri Selahattin Eyyübî'nin idaresi döneminde başlamıştır. Timur'un zaferi sonunda Altın Ordu devletinin yıkılması ve Kıpçak topraklarında nüfusun azalması sonucunda ondördüncü asrın ortalarından itibaren Türk Memlukların insan devşirme kaynakları kurumaya başlamıştır. Dolayısıyla Memluk ordusunda sayısal denge Kıpçaklardan Çerkeslere kaymış ve Çerkesler daha Türk Memluklar zamanında Mısır'a girmeye başlamışlardır. Ordudaki sayıları zaman içinde artan Çerkes unsurlar 1382 yılında Sultan Berkok'un önderliğinde eski yönetimi devirerek Çerkes Memluk dönemini başlatmışlardır. Çerkes Memlukların 1517 Mercidabık Savaşında Yavuz Selim'e mağlup olmalarıyla Mısır Memluk devleti de ortadan kalkmıştır.

Çerkes Memluklar birbuçuk asıra yakın yönetimlerinde Mısır'a siyasi, ekonomik, askeri, kültürel, bilimsel alanlarda altın devrini yaşatmışlardır. Özellikle bayındırlık alanında çok ileri gidilmiş, başta Kayıtbey Camii olmak üzere Çerkes Memluk mimarisi Mısır kültür mirası içinde çok ayrı bir yere sahip olmuştur.

Mısır Çerkeslerinin tarihinde olumsuz dö-

nüm noktaları konumunda üç kilometre taşı vardır. Bunlardan birincisi, Osmanlı kuvvetlerine karşı verilen ve mağlup olunan 1517 Mercedabık savaşıdır. İsraili Prof. David Ayalon "Çerkes Memluklar'da Ateş Günü" adlı kitabında Çerkes kayıplarının büyük çoğunluğunun kılıç yaralarıyla değil, top ateşi altında meydana geldiğine dikkat çeker. Yenilgi sonrasında Memluk devleti resmen sona erse de Çerkes yönetimi fiilen sürer. Ülke yirmidört vilayete ayrılarak her birisi bir Çerkes beyinin emrine verilir.

İkinci dönüm noktası 1799 savaşıdır. İngiltere'yi işgal etmekten vazgeçen Fransız diktatör Napolyon Bonapart, Yedi Yıl Savaşları'ndaki kayıpları telafi etmek için Mısır'ı ele geçirmeye karar verir. Amaç Malta ve Mısır'ı alarak doğuda İngiliz gücünü sarsmak, Süveyş'den kanal açmak, Mısır halkının güvenini kazanmak ve Osmanlı ile iyi ilişkiler kurmaktır. 19 Mayıs'ta Toulon limanından 55.000 asker ve biyolog, doktor, sosyolog, arkeolog, mühendis ordusu taşıyarak ayrılan 400 gemilik Fransız filosu Malta'yı zaptettikten sonra, 1 Temmuz'da İskenderiye'ye ulaşır. Bonapart Mısır'a gelişini şöyle ilan eder: "Allah'ın hizmetkârı, Peygamber'in arkadaşı sıfatıyla Mısır halkını bu cennet bölgeyi titreden Kafkasyalı zalimlerden kurtarmaya geldim." 3 Temmuz'da Kahire üzerine yürüyüşü başlatan Napolyon, 21 Temmuz'da Çerkes kuvvetleriyle karşı karşıya gelir. Fransız ilerleyişini durdurmak isteyen Çerkesler piramitlere yakın Embaba bölgesinde süvari saldırısına geçerler. Ama "Piramitler Savaşı" da Memlukların yenilgisiyle biter. Fransız topçusu, saldıran Çerkes süvarilerini daha yaklaşımadan paramparça etmiştir. 1571'den beri değişen birşey yoktur. Çünkü Memluklar ateş gücü kullanmamakta ısrar etmektedir. Onlara göre kılıç ile açılmayan yara makbul değildir. İlginç olan, Arap ülkesi Mısır'ı dış saldırılara karşı Çerkes kuvvetleri korumuş, Memluklar yönetici sınıf olmalarına karşın yerli halkı işgalcilerin karşısına çıkarmamışlardır. Bu da Çerkeslerin sayısını, dolayısıyla siyasi gücünü zayıflatmıştır.

Üçüncü kilometre taşı 1871 katliamıdır. Kahire'de iktidarı ele geçiren Kavalalı Mehmet Ali Paşa vilayetleri yöneten yirmidört Çerkes beyinin etkinliğinden rahatsızdır. Oğlu Tosun Bey'i Vahhabiler'e karşı Hicaz'a göndermesi şerefine vereceği bir ziyafeti bahane ederek Çerkes ileri gelenlerine barış çağrısında bulunur. Davete icabet eden Çerkes beyleri beşyüz kişilik bir grup halinde 1 Mart 1871'de Kahire ka-

lesine giderler. Yemekten sonra kaleyi terketmek üzere dar bir geçitte at üzerinde ilerlerken, burçların üzerinde önceden mevzilenmiş askerler tarafından ateş açılır. Geçidin iki ucundaki demir kapıların kapanmasıyla savunma ve kaçma şansından mahrum kalan Çerkesler tamamen katledilir. Tek istisna, atıyla kalenin burçlarından atlayıp kırık bir ayakla kurtulduğu rivayet edilen Şahin Bey (bazı kaynaklara göre Hasan Bey)dir. Nitekim günümüzde Kahire kalesini gezen turistlere burçlar üzerindeki nal izi "Uçan Memluk" adıyla tanıtılır. Katliam kalenin dışına taşınılarak Kahire ve İskenderiye'de devam eder. Katliamdan kurtulmayı başaran birkaç yüz Çerkes Sudan yönüne kaçarlar. Beş kataraktı (kum tepesi) aştıktan sonra dururlar ve burada surlarla çevrili bir şehir inşa ederek El-Urdi (kamp) adı verirler. Bu şehir daha sonra Yukarı Nubia bölgesinin siyasi merkezi haline gelecek ve bugünkü Yeni Dongola kenti olacaktır. Alan Moorehead "Mavi Nil" isimli eserinde şunları yazar: "Dongola'ya birgün cesur, kadınlarına saygılı, Kur'an okumaya düşkün bir kabile geldi. Açık renk ciltleriyle yerli halktan hemen ayrılıyorlardı. Ama kimse ne nereden geldiklerini, ne de akıbetlerini öğrenemedi." Bu "meçhul" kabile kuşkusuz katliamdan kaçabilen Çerkesler idi. Ama Kavalalı kaçakları unutmamıştı. En küçük oğlu İsmail beyi hem altın yataklarına sahip ülkeyi ele geçirmesi hem de kaçan Çerkesleri yakalaması için 1820'de Sudan'a gönderir. Dongola'ya gelen İsmail bey direnen Çerkeslerin bir kısmını öldürür, kalanları da Mısır'a geri götürür. Yakalanmamayı başaran küçük bir grup ise Dongola'da kalarak yerli halkla karışır. Günümüzde Dongola halkının diğer Sudanlılara göre daha açık tenli olduğu söylenir.

Tam bir dönüm noktası olmasa da 1881 yılı da (Çerkesler adına kaçırılmış bir fırsata tanıklık etmesi açısından) önemlidir. Katliamın ardından Çerkesler, Türk unsurlarla kaynaşmak ve iktidarı onlarla paylaşmak bedeliyle de olsa, Mısır eliti içindeki konumlarını sürdürmüşlerdir. İngiliz Albay Stevens'in 1820'deki reorganizasyonunun ardından özellikle ordunun üst kademelerinde Çerkes hakimiyeti çok yoğundur ve general rütbelerine sadece Çerkes subaylar terfi ettirilmiştir. Kendi ülkelerinde albay rütbesinin ötesine geçememenin verdiği öfkenin seferber ettiği Arap subaylar Albay Arabi liderliğinde Hidiv'e, Çerkes kökenli Savaş Bakanı Osman Rıfıkı Paşa'yı azletmesi için bir ultimatoma verirler. Bunu duyan Osman Rıfıkı Paşa ve Çerkes generaller Nil Kasrı'nda

Prences Cemile'nin düğün törenine davet edilen Arabi ve iki Mısırlı subayı ulti-matomu imzaladıkları için tutuklarlar. Ancak Arap kökenli Albay Ali Fehmi (eşinin Çerkes olması sebebiyle saraydaki gelişmelerden haberdardır.) ve askerlerinin müdahalesi ile Arabi ve arkadaşları kurtarılır. Nihayetinde Osman Rıfki Paşa Hidiv tarafından savaş bakanlığı görevinden azledilmiş, yerine Araplaşmış bir Çerkes soylusu Mahmut Sami Paşa el-Barudi atanmıştır. Bunun üzerine aralarında Osman Rıfki Paşa, Ratıp Paşa, Yusuf Bey Necati, Mahmut Bey Fuat, Mahmut Efendi Talat Beybaşı'nın bulunduğu çerkes subaylar karşı darbe hazırlığı yaparlar. Ancak hazırlık haberi Raşit Enver isimli bir Çerkes yüzbaşı tarafından sızdırılır. Kendisini Sudan'a atayan Osman Rıfki Paşa'ya kızgındır. Çerkes subaylar hemen tutuklanır ve dağıtılır. bu olaydan sonra Çerkesler toplum halinde ellerinde tuttıkları gücün son kırıntısını da yitirirler ve bir daha hamle yapamayacak duruma gelirler.

1930'larda Kahire'de Çerkes Kardeşlik Derneği'nin varlığı bilinmektedir. Ama 1952 Hür Subaylar darbesinin Çerkeslere son darbeyi vurduğu açıktır. Darbecilerin uygulamalarının omurgasını oluşturan devletleştirme ve Araplaştırma politikalarının ikisi de Çerkeslere büyük zarar vermiştir. Toprakların devletleştirilmesi, arazi kaybını ticari faaliyetlerle telafi edemeyen Çerkesler'i iktisaden çökertmiştir. Arap olmayan unsurlara düşmanlığa ve Araplaştırmaya dayalı Arap milliyetçiliği de sayıca az ve etno-kültürel kimliğini geliştirememiş Çerkeslerin asimilasyonunu hızlandırmıştır.

Mısır Çerkesleri Türkiye, Ürdün, Suriye, İsrail ve Kosova'daki kardeşlerinden ne yönden farklıdır ve neden daha kolay asimile olmuşlardır? Diğer diaspora ülkeleri ile farklılıklar bu şiddetli asimilasyon sürecinde etkili olmuş mudur? Kuşkusuz evet. Çerkesler Mısır'a paralı askerlik yapmak için, küçük gruplar halinde, akrabalarının daveti ile ve geniş bir zaman dilimi süresince göç etmişlerdir. Yani Çerkesler Mısır'a kitlesel olarak ve sürgün yoluyla gelmişlerdir. Bu onları iki yönde etkilemiştir. Birincisi, kendileri ve başkaları tarafından ciddi varlık olarak görülebilecekleri sayısal bir güce hiçbir zaman ulaşamamışlardır. Ama Mısır halkının yumuşak tabiatı ve siyasi-askeri güçleriyle bu handikapı kısmen de olsa telafi ettikleri söylenebilir. İkincisi, Mısır'a sürgün sebebiyle kitlesel olarak gelmemiş olmanın kolektif hafızaya olan etkisidir. Bir göçmen toplumunun varlığını sürdürebilmesi için zorunlu olan

kader birliği ve kendine acıma gibi duyguları geliştirememişlerdir. Siyaseten güçlü oldukları oranda varolma yetenek ve istekleri de güçlü olmuştur. Ama bu varoluş isteği bile etno-kültürel vasıflarını sürdürmeye yetmemiştir, çünkü kendilerini etnik grup değil, sosyal sınıf olarak tanımlamışlardır. Grup kimliklerinin temel belirleyicisi ise yerli halka hükmetme yeteneğidir. Dolayısıyla güçsüzleştikleri zaman Araplaşmaları, güçlenmek için de Türk seçkinlerle kaynaşabilmeleri (özellikle dil açısından) çok kolay olmuştur.

Çerkeslerin etno-kültürel kimliklerinden tamamen habersiz oldukları söylenemez. Terfilerde ayrımcı, günlük hayatta yerli halka karşı baskıcı ve küçümseyici tavırları Memlukların kendilerine Mısır'ın halkından üstün gördüğünün kanıtıdır. Ancak bu dışlayıcılığın ne kadarının etno-kültürel motiflere, ne kadarının da sosyo-ekonomik motiflere dayandığı tartışma konusudur. Ama Arap kolektif hafızasına yer etmiş ve günümüz diyaloglarında bile kullanılan "Memluk gibi zalim" deyişinin nesnel bir zemini şüphesiz vardır.

Sayısal zayıflık da asimilasyon sürecinde etkili olmuştur. Kafkasya'dan sürekli insan ithaline karşın hiçbir zaman milyona ulaşmamış bir nüfus, Mısır gibi kalabalık bir ülkede üstelik sayısal güçsüzlüğünü nitel faktörlerle dengeleyemeyince yokoluş kaçınılmaz olmuştur. Sayısal yetersizlikte dış düşmana karşı verilen savaşlarda hep Çerkeslerin savaşmalarını, katliamları, karışık evlilikleri ve özellikle yeni geldikleri ülkenin şartlarına alışamayan Çerkesleri etkileyen 1492 veba salgınını dikkate almak gerekir.

Mısır mı Çerkesler'in emrinde olmuştur, yoksa Çerkesler mi Mısır'ın emrinde olmuştur? Veya Çerkesler Mısır'a hizmet mi etmiştir, yoksa onu sömürmüşler midir? Bu soruların cevabını Mısırlı Arap aydınlardan alalım. Memluk döneminin muhasebesi ülke aydınları arasında ilginç tartışmalara yol açmıştı. Memlukları dışarıdan gelmiş zalim bir askeri yönetici sınıfı olarak kabul eden resmi Mısır görüşüne karşı tanınmış Mısırlı aydın Muhammed Heykel Memlukları şöyle savunur: "Memlukları despotlukla suçlamak yanlıştır. Çünkü o dönemde hiçbir yerde demokrasi yoktu. Memluklar Mısır'a bağlılıklarını, ülkenin bağımsızlık ve bütünlüğünü dış düşmanlara karşı defalarca savunarak kanıtlamışlardır." İbrahim Celal de Memluklar'an lehindedir: "Memluklar Mısırlı-lar'dan ayrı bir millet değildi. Hatta millet değil, Mısır ve Mısırlılar'ı benimsemiş bireylerdi.

Memlûklar Mısırlılar arasında yaşamış, onlarla evlenmiş, onları iktidara ortak etmiş, ülkenin zenginliğini onlarla paylaşmış ve asimile olmuşlardır." Mısırlı demokratlara göre Memlûklar ülkeye altın dönemini yaşatmışlardır. Sınırlar doğu, batı ve güneye doğru genişlemiş, ülke doğu ile batı arasında ticaret yollarının eğiş noktası haline gelmiştir. Kültür, tarih, coğrafya, şiir, mimari, bilim zirveye çıkmıştır. Mısır bir refah ve ilerleme evresi yaşamıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken bir nokta vardır. Memlûk dönemini savunan Arap demokratlar bile Çerkesleri asimile olmaları, bireysel kimliklerini etnik kimliklerinin önüne geçirmeleri ve Mısır'ın hizmetkârı olmaları koşuluyla benimsemektedirler. Bazı yönleriyle ciddi farklılıklar taşısa da Mısır Çerkeslerinin öyküsü diasporadaki ile çok çarpıcı benzerlikler içermektedir. Yaşadığı ülkenin altın dönemlerine imza atmak, kötü günlere ortak olmak, can ve kan vermek, asimile olduğu ve bireyleştiği oranda benimsemek ama yine de hain ilan edilmek... Yani kısaca köksüz olmak.

Mısırlı Çerkeslerin deneyiminden ne dersler çıkarılmalıdır? Onların yaşadıklarını diğer diaspora ülkeleri de yaşıyor mu?

1) Memlûkların millet olmalarını, dolayısıyla asimile olmamalarını, en azından daha geç asimile olmalarını, yoğun feodal bağlar ve patronaj (himaye) ilişkileri engellemiştir. Memlûk iktidarının tek dayanağı olan ordunun kalitesinin düşmesinin düşmesinin sebeplerinden birisi, terfilerde liyakat yerine akrabalık ilişkilerinin belirleyici olmasıdır. Keza Çerkesleri zayıflattırırken, düşmanları güçlendiren sonu gelmez iktidar mücadelesi merkezi otorite etrafında toparlanmak yerine bir nevi derebeylik sisteminin geçerli olmasından kaynaklanmıştır.

2) Memlûk devletinin çökmesinin önemli sebeplerinden birisi, askeri teknolojinin gerisinde kalmalarıdır. 1517'den 1789'a kadar ateş gücü olgusunu kabul etmemeleri inanılır gibi değildir. Mesele sadece askeri teknoloji ile sınırlı değildir. Güncelleşmek ve çağdaş yöntemleri izlemek her alanda önemlidir. Bir varoluş şartıdır. Çağın gerisinde kalmanın nelere mal olduğunu Memlûklar göstermişlerdir. Teknoloji üretmesekte hiç olmazsa üretileni kullanabilmeliyiz.

3) Çerkeslerin çöküşü biraz da sadece toprağı bağı olmalarından kaynaklanmıştır. 1952 sonrasında başlatılan devletleştirme kampanyası toprak sahibi konumundaki Çerkes topluma büyük darbe vurmuştur. Oysa Çerkesler ticaret, zanaat ve finans alanlarında faal olsalardı bu derece zarar görmezlerdi.

4) Resmi görüşe karşı çıkan Arap demokratların bile Memlûklara sempatisi karşılıksız olmamıştır. Çerkesleri asimile oldukları, dış düşmana karşı tek başlarına savaşmış can verdikleri, Çerkes olmak yerine Çerkes kökenli Mısırlı bireyler oldukları oranda benimsemişlerdir. Bu, göçmen bir toplumdaki ödenmesi istenmeyecek kadar yüksek bir bedeldir. Üstelik o toprakların gerçek sahipleri parmaklarını bile kırmılatmazken...

5) Çerkeslerin en büyük rakibi gene kendileridir. Her ülkede ve her dönemde Raşit Enver'ler olmuştur. Kendi annesi de Çerkes olan İbn Al-Karabi'nin Celalettin Suyuti'yi annesi Çerkes olduğu için eleştirmesi de ilginç bir anekdottur.

Mısır Çerkesleri'nin öyküsü bize iki mesaj verebilir. Birincisi, onlar gibi asimile olmamak. İkincisi, onların etno-kültürel kimliklerini canlandırmak.

Mısır Çerkesleri dil, adet, kimlik ve sayı açısından tükenme noktasına gelmişlerdir. Ama tüm olumsuzluklara karşın Çerkes olduğunu bilen insanların sayısı hiç de az değildir. Kuzey Kafkasya kültürü madem yeniden doğuş yaşamaktadır, o halde tek fert bile çok değerlidir. Dil bilmemek çok önemli değildir. Esas belirleyici olan Kafkasya ve Kafkasyalılık sevdasıdır. Ruh olduktan sonra dil öğrenilebilir ama her dil bilen Kafkasya sevdası taşıyamaz. Çerkes olduğunun hala farkında olan insanların ilk adım olarak Kafkasya'yı ziyaret etmeleri teşvik edilebilir. Kafkasya'yı gören bir insan zaten ileri adımları kendiliğinden atacaktır.

Memlûkların çocuklarının uyandırılması sürecinde başrolü oynayacak diaspora ülkesi Ürdün'dür. Çünkü Mısır ve Ürdün Çerkesleri arasında tarihi ilişkiler vardır. Ürdünlü Çerkes öğrencilerin 1930'lu yıllara kadar Kahire'deki Çerkes Kardeşlik Cemiyeti hesabına Mısır üniversitelerinde okudukları bilinir. Bu öğrencilerden hala hayatta olanlar vardır. Birisi, halen Amerika'nın New Jersey eyaletinde yaşayan Hüsnü Kaşırğa'dır. Ürdün hem mesafe yakınlığı, hem Arap dilinin ağıladığı kolaylık, hem de Çerkes okulunun öğretmen sağlama imkanı açısından Mısır Çerkesleri ile ilişkilenebilir.

Mısır'da yaşayan kardeşlerimizi ulaştıkları asimilasyon noktasından dolayı dünya Kuzey Kafkasyalılığının yaşadığı yeniden doğuş sürecinin dışında bırakamayız. Onları kazanabiliriz ve kazanmalıyız. Bu da genel kararlılığımızın bir parçasıdır.

Amerikan Dış Politikası, Rusya Federasyonu ve Kuzey Kafkasya

Ömer Aytek Kurmel

“İmparatorluk mu Demokrasi mi?” başlıklı yazımızda (bkz. Yedi Yıldız 5. Sayı s. ?) sekizli yıllardan itibaren Amerika'nın Sovyet politikasını incelemiş ve çelişkilerini dile getirmiştik.

Değişim sözü vererek iktidara gelen ama kısa sürede umutları düş kırıklığına çeviren Clinton yönetiminin "Rusya-öncelikli Yeltsin-odaklı" politikası da öteki iç ve dış politika başarısızlıklarının yanında anılmaktadır. 1996 yılına kadar dramatik bir değişiklik olmaması durumunda Clinton veya başka bir Demokrat adayın seçilmesi zor görünmektedir. Nitekim Ekim 1994 ara seçiminde Demokrat adayların uğradığı ağır yenilgi Amerikalı seçmenin Clinton yönetiminden memnun olmadığını ciddi bir göstergesidir. Önümüzdeki iki sene içinde de Clinton'un bunu değiştirebilmesi oldukça zordur.

Amerika ve dünya bu tip iniş çıkışları sürekli yaşamaktadır. Cumhuriyetçi başkanların ulusal çıkarlara dayalı realist politikalarının ardından yükselen idealist değerler Demokrat Parti'yi iktidara taşımakta, Demokratlar'ın naif (saf) uygulamaları da "şahin" Cumhuriyetçileri dört yıl aradan sonra yeniden umut haline getirmektedir. Vietnam Savaşı'nın ardından "kimliğini arayan" Amerikan toplumunun 1976 seçimlerinde dış politikada insan hakları vaadeden Carter'ı iktidara getirmesi ve hümanist Carter'ın Afganistan, İran, Nikaragua fiyaskoları sonucunda yerini 1980 yılında Reagan'a bırakması hala hatırlardadır.

Aynı trendin günümüzde de tekrarlanması beklenebilir. Soğuk savaşın bitmesiyle "realist" değerleri demode olan ve Demokratların idealizmi tarafından gölgelenen Cumhuriyetçiler sekiz yıl sonra (1980-1992) Beyaz Sarayı terkettiler. Değişim sloganı ile seçilen ve yeni oluşmakta olan dünya düzenini demokratik idealizm üzerine inşa edeceğini vaadeden 68'li Clinton Somali, Kore ve Bosna'da kötü bir sınav verdi. Eski Sovyetler Birliği'ni ise BDT adıyla Rusya Federasyonu'na ve şoven-sosyalist Rus politikacılarının ihtirasına peşkeş çekti.

CLINTON SONRASI: SÜREKLİLİK Mİ DEĞİŞİKLİK Mİ?

Clinton sonrasında Amerika'nın BDT politikasında ne gelişmeler olabilir? 1996 yılında yeniden bir Demokratın seçilmesi halinde Clinton çizgisinin sürmesi beklenebilir. Bu da demokrasi ve piyasa ekonomisini tüm BDT'de hakim kılmak ve batı ile olası bir cepheleşmeyi önlemek için Rusya Federasyonu'na ağırlık vermek anlamına gelecektir. Bu durumda, verilecek yardımın Rusya Federasyonu'nun transformasyonuna mı, yoksa Rus emperyalizminin ihyasına mı kanalizasyon edileceğini saptamak zor olacaktır. Demokratikleşme

ile emperyalistleşme arasındaki yol ayrımı Kuzey Kafkasyalıları etkileyecektir. Rusya Federasyonu Rus olmayan halklara karşı gücünü artırsa da batı ile soğuk savaş tipi bir cepheleşmeye gitmeyeceği için Kafkasya-diaspora ilişkileri aksamayacaktır. Ama, güçlenen Rusya Federasyonu'nun palazlanan emperyalist emelleri her zaman tehdit unsuru olacaktır.

1996 Amerikan başkanlık seçimlerini Cumhuriyetçi adayın (bu büyük ihtimalle Reagan ve Bush dönemlerinde Maliye ve Dışişleri bakanlığı yapmış olan James Baker olacaktır) kazanması durumunda ise Rusya Federasyonu ve BDT'ye karşı "cordon sanitaire" (tampon devletlerle kuşatma) uygulanması beklenebilir. Bu da dünyanın yeniden soğuk savaş benzeri bir zlaşmaya gitmesi anlamına gelecektir ki, kaç tane taraf olacağı tam olarak kestirilememekle beraber taraflardan birisi mutlaka Moskova olacaktır. Böyle bir durum Rus emperyalizmini denetim altına alsın bile bloklar arası cepheleşme yüzünden Kafkasya ile diasporanın ilişkisine ölümcül bir darbe vuracaktır. Dahası, dışarıdan kuşatılmış Rusya Federasyonu'nda şoven-sosyalist ittifak güçlenecek ve ilk hedef Kuzey Kafkasya olacaktır. Çünkü sosyalist-şoven ittifak günümüzde daha bilenmiş, daha kuvvetli ve daha tecrübelidir.

ATLANTİK'TEN PASİFİK'E KAYGAN DENGELER

Soğuk savaş sonrasında nasıl bir dünyada yaşadığımızı bilmemiz lazımdır. Nükleer dehşetin dengesinden, dengesizliğin dehşetine kayan dünyada artık Atlantik'ten Pasifik'e dengeler birbiri ile bağlantılıdır. Bu örnek çarpıcıdır: Asya-Pasifik gibi uzak bir bölgenin güvenlik dengeleri bile Kuzey Kafkasya'nın kaderini günümüzde ilgilendirmektedir. Mesela, 1997'de Çin'in denetimine geçecek Hong-Kong, Çin-Tayvan gerilimi, Kore yarımadasındaki gerginlik, Çin'in artan gücü veya Güney Çin Denizi'ndeki tartışmalı Spratli Adaları konularının herhangi birinden kaynaklanacak bir anlaşmazlık bile, Asya-Pasifik'in güvenlik dengelerini tamamen değiştirecektir. Bölgesel bir gerginlik büyük ihtimalle Çin ile Amerika ve bölgedeki müttefikleri arasında yaşanacak, böylesi bir durumda Çin, Rusya Federasyonu'nu yanına almaya çalışacaktır. Dolayısıyla batı ve özellikle Amerika, BDT politikasını yeniden gözden geçirecek, batı tarafından "yumuşak karın" olarak görülecek Kuzey Kafkasya'nın uluslararası arenadaki pazarlık gücü artacaktır.

Veya tersi olacaktır. Pasifik'te Çin veya Hindistan'a karşı Rusya Federasyonu'nun kendisiyle işbirliği yapmasının ödülü olarak batı, Rusya Federasyonu'na kendi sınırları ve BDT içindeki uygulamaları için açık çek verecektir. Bu da Kuzey Kafkasya'nın kaderini birinci derecede etkileyecek bir gelişme olacaktır.

Aynı şekilde Amerika'nın ufacak Haiti'deki siyasi-askeri tavrı bile Rusya Federasyonu'nun "yakın çevre"sindeki politikalarında belirleyicidir. ABD'nin "arka bahçe" olarak gördüğü Karaip'ler'e müdahale etmesi Moskova'ya Kafkaslar'da istediği gibi davranması için yakılmış yeşil ışıktır. Dolayısıyla, Kuzey Kafkasya'nın kaderini ve uluslararası arenadaki rolünü Karaip'ten Pasifik'e kadar tüm gelişmeler ilgilendirmektedir.

Kuzey Kafkasya sevdalıları artık sadece Kuzey Kafkasya ile değil, tüm dünyayla "Kuzey Kafkasya adına" ilgilenmelidirler. Bu da enstitü kurmayı ve masalardan birisinin adını "Pasifik güvenliği" koymayı gerektirmektedir. Çalışmalar artık full-time ve profesyonel bilinçle yapılmalıdır.

ÇÖZÜM: RUS DEMOKRASİSİ VE KUZEY KAFKASYA ÖRGÜTLÜĞÜ

Görüldüğü gibi ne Amerikalı Demokratlar ne de Cumhuriyetçiler Kuzey Kafkasya için mucize çözüm üretebilirler. Ama olası zararlarından korunmak için dikkatle incelemeleri de şarttır. Çözüm Rusya Federasyonu'nda gerçek demokrasinin kurumsallaşması ve batının gerçek demokrasiye ve demokratlara destek vermesidir. Tekrar edelim ki, soğuk savaş tipi bir cepheleşme Kafkasya-diaspora ilişkilerine büyük darbe vuracaktır. Tüm gücümüzle buna engel olmalıyız. Bunu yaparken de gerçek Rus demokratlarına destek vermeliyiz.

Rus demokrasisine destek verirken Kuzey Kafkasya'nın örgütlülüğü de eşit derecede hayattır. Zaten Kuzey Kafkasya'nın birlik yolunda örgütlenmesi Rusya Federasyonu demokratikleştikçe daha kolaylaşacaktır.

Kuzey Kafkasya'nın örgütlülüğü sadece Rusya Federasyonu sınırları içinde daha güvenli bir varoluş gerekliliğinden ibaret değildir. Meselenin bir de uluslararası ilişkiler boyutu vardır. "Flu"laşan sınırlar ve yoğun geçişkenliğin yaşandığı dünyamızda Kuzey Kafkasya'nın elinde ciddi kozlar vardır. Ama bunların kullanılması Kuzey Kafkasya'nın uluslararası arenada tek ağızdan konuşması ile mümkündür.

Kuzey Kafkasya, uluslararası sistemde "aktör" olmasını sağlayacak su ve petrol gibi jeoekonomik kaynaklara sahiptir. Yani sınırları Kafkasya'ya dayanan Ortadoğu'nun (bkz. Yedi Yıldız 4. sayı s. 2-3) su ikmalı Kuzey Kafkasya'dan yapılabilir. Kuzey Kafkasya, ciddi su sorununa ve onunla bağlantılı siyasi çalkantılara maruz olan Orta Asya cumhuriyetlerine de su satabilir.

Kuzey Kafkasya yönetimleri büyük düşünmelidir. Rusya Federasyonu içinde güvenli varoluş ancak ve ancak uluslararası arenada "de facto" (fili) aktör olarak boy göstermeye bağlıdır. Aksi taktirde Kuzey Kafkasya ileri gitmek bir yana, mevcut sınırlarını ve nüfusunu bile kaybedebilir.

Çerkes Ulusunun Sorunları ve Çözüm Yolları

Musa Şenbe
Kafkas Halkları Konfederasyonu Başkanı

1. *Çerkes ulusunun tekrar bütünleşmesi ve çağın koşullarına uyum olarak gelişmesi için temel yaklaşım ilkeleri,*

1a) Kendisini Çerkes kabul eden herkes Çerkes'tir. Bu insanların tümü tek bir ulusun özelliklerini taşımaya çabalamalıdır. Çerkes anavatanı Kafkasya onların tümünün yurduudur. Bu topraklarda yaşasınlar ya da yaşamasınlar hepsi vatanda eşit haklara sahiptirler, korunması ve kalkındırılmasından sorumludurlar.

1b) Çerkeslerden kız alanlar veya verenler onların akrabalarıdır. Bu tip ailelerde yetişmiş çocuklar, kendilerinin de kabul etmesi halinde Çerkes sayılırlar.

1c) Çerkesler, Kafkasya'da yaşayan yerli halkları ve bu halkların Kafkasya dışında yaşamakta olan soydaşlarını aynı dili konuşmalar da aynı ulusun parçaları olarak kabul ederler. Bu halklar tarihi, kültürü, gelenekleri, kıyafetleri, karakterleri uyuşan topluluklardır.

1d) Dünyanın birçok ülkesine dağılmış Çerkes halkının yeniden bütünleşmesi için,

1d 1) Herşeyden önce yeniden tanışma, sürekli ilişkilerin yeniden tesisi,

1d 2) Akrabaların, bölünmüş akrabaların yeniden bütünleşmesi,

1d 3) Akrabalar arasında sevinç ve kederde geleneklere uygun dayanışma,

1d 4) Çerkes gençlerinin tanıştırılması, birbiriyle ilişkili hale getirilmesi, birlikte eğitim verilmesi, işbirliğine gitmelerinin sağlanması, evliliklerin arttırılması, nüfus artışının teşvik edilmesi, evlerde ana dilde konuşmanın ve geleneklerin yaygınlaştırılması,

1d 5) Yeni evlilere kısa sürede ev ve iş

sahibi olmalarına destek olunması.

2. *Çerkeslerin 21. yüzyıla hazırlıklı girmeleri ve iyi bir yaşam edinmeleri için Kuzey Kafkas Cumhuriyetleri'nin ekonomik açıdan güçlendirilmeleri ve geliştirilmeleri şarttır. Bunun için;*

2a) Çerkes halkının içinden çıkmış iş ve mülk sahiplerinin örgütlenerek kurucuları firma ve eğitim kurumlarında yetenekli genç neslin; kalkınmış ulusların teknoloji, işletme, ekonomi, bankacılık, ithalat, ihracat, ticaret, tarım konularında yetiştirilmeleri ve istihdam edilmelerinin sağlanması. Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinin bu amaçlara yönelik olarak çalışmaya teşvik edilmeleri,

2b) Çerkes kökenli meslektaşların kendi aralarında sürekli ilişki ve işbirliği içinde olmalarının sağlanması,

2c) İşe yeni başlayanlara tecrübeliler tarafından destek olunması, mesleki eğitime önem verilmesi ve çağdaş teknoloji ile yaşamlarını düzenleyemeyen toplumların varolmayacağına bilincine varılması,

2d) Diasporadaki Çerkes işadamlarının zamana uygun teknolojiyi anavatana getirmelerinin, bu konuda anavatana destek vermelerinin bir görev olduğunun kavranması. Bunun kendilerinin de menfaatine olduğu bir gerçektir. Çünkü şu anda işleyen süreç kesintiye uğramadığı takdirde yakın bir gelecekte Rusya yeni bir Amerika olarak sahneye çıkacaktır. Çerkeslerin toprakları ise Rusya'ya giriş kapısıdır.

3. *Çerkeslerin yürüteceği politikalar gelecek zamanın nimetlerinden pay alabilmelerini sağlayacak en önemli araçtır.*

3a) Çerkeslerin yaşadıkları ülkelerde sahip olacakları değer, anavatanın kalkınmasına doğrudan katkıda bulunacaktır.

3b) Çerkeslerin yaşadıkları ülkelerin gelişmesine katkıda bulunulması ve bu

gelişmelerden Çerkeslerin de yararlanmasının sağlanması.

3c) Güçlü ulusal devletleri olmayan halkların kuru kalabalık olduğunun halkımızca anlaşılması, Kuzey Kafkas cumhuriyetlerinin kalkınması ve güçlenmesi için herkesin çalışması.

3d) Kardeş Kafkas halklarının dayanışması, ülkelerinin kalkınması, tek devlete sahip olmalarının amaçlanarak çalışılması,

3e) İleri ulusların devlet tarihleri, çalışma biçimleri, politikaları ve dinlerini gözönüne alarak kendi ulusumuzun yararına politikalar oluşturmak.

4. *Bütün uluslar gibi Çerkeslerin de en önemli ayırıcı özellikleri dil ve kültürleridir. Bunların gelişmesi için;*

4a) Dile ilişkin olarak;

4a 1) Tüm Çerkeslerin anadillerini bilmesi, bilmeyenlerin öğrenmesi ve diğer uluslar tarafından da öğrenilmesi için çaba sarfetmek. Öncelikle aile içinde ve toplantılarda Çerkesçe konuşulması. Azınlık oldukları yerlerde dilin korunması.

4a 2) Adigece'nin tüm lehçelerinin korunarak ortak dil oluşturulması,

4a 3) Tüm Çerkesler tarafından kullanılacak Latin temelli alfabenin en kısa zamanda oluşturulması,

4a 4) Yabancı dil eğitimine ağırlık verilmesi, özellikle İngilizce'nin daha fazla sayıda genç tarafından öğrenilmesinin sağlanması.

4b) Kültüre ilişkin olarak;

4b 1) Çerkeslerin köklü bir tarihi vardır, ancak bu yeterince toplanmış ve yazılmış değildir. Bu nedenle insanlarımız geçmişlerini iyi bilmemektedirler, bugünü ve yarını yönlendirebilecek dersleri çıkaramamaktadırlar. Bu durumu en kısa zamanda değiştirmek zorunluluğu vardır.

4b 2) Çerkeslerin yaşadığı tüm ülkelerde-Kuzey Kafkasya, Rusya,

Gürcistan, Türkiye, Ortadoğu, Avrupa ve Amerika- derin tarihi araştırmalar yapılması, bu ülkelerde yapılanların tamamen açığa çıkarılarak bütüncül bir tarihin yazılması. Bu tarihten Çerkeslerin kendilerinin birlikte yaşadıkları halkların ve tüm dünyanın haberdar edilmesi, okullarda okutulması.

- 4b 3)** Çerkeslerin düşünce ve el yeteneklerini temsil eden folklorik motifleri (araç gereç, kıyafet, el işleri, silah, şarkı, ağıt, dans, düğün töreni, çocuk yetiştirme; dini yapı, tarım usulü, mimar tarzı, gelenek vs.) toplamak, ülke dışına çıkarılmış ürünlerin yeniden bulunup toplanarak müzelere konulması, açıklayıcı bilgilerin yazılı hale getirilmesi.
- 4b 4)** Çerkes geleneklerinin derinlemesine araştırılması, çağa uydurulması ve tüm Çerkesleri kapsayacak biçimde yaşama geçirilmesi, özü olan yaşlıya, kadına ve yiğitliğe verilen önemin yeniden diriltilmesi.
- 4b 5)** Çerkeslerin kültürü ile ilgili iki uluslararası festival yapılmıştır. Bunun sürekli hale getirilmesi. Çerkeslerin dünyaya yayılmış her parçasını kapsayacak şekilde genişletilmesi. Video kasetleri, filmler, ses kayıtları vb. iletişim araçları ile bu festivalin özünün mümkün olan en geniş kitlelere ulaştırılması.
- 4b 6)** Tüm Çerkeslere hitap eden radyo, televizyon, film stüdyoları oluşturulması, gazete çıkarılması ve mevcut olanların geliştirilmesi,
- 4b 7)** Genç nesillerin geleceğe hazır olacak biçimde eğitilmesi. Çağdaş teknoloji, bilgisayar, işletme ve yabancı dil konularına özel önem verilmesi. Dünyada kaliteli eğitim veren üniversiteleri bitirenlerin tanıştırılması, örgütlenmesi, yeni neslin nasıl eğitileceği konusunda program

hazırlanması, bu programların orta ve yüksek dereceli okullarda okutulmasının düzenlenmesi. Yeni neslin ve tüm ulusun alkolizm ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklardan korunması.

5. Anavatan ve Çerkesler

- 5a)** Dünyanın en güzel topraklarından olan Kafkasya'daki Çerkes yurdu ortak anavatanıdır. Hangi ülkede doğmuş veya yaşıyor olursa olsun tüm Çerkeslerin ortak yurdu ve orada yaşama, mül edinme hakkına sahiptirler.
- 5a 1)** Ömrünü anavatanında geçirmiş, iyi ve kötü günlerinde vatanını korumuş, kalkınmasına katkıda bulunmuş olan,
- 5a 2)** Yabancı ülkelerde yaşamakla beraber anavatanında iş, mülk veya arazisi bulunan,
- 5a 3)** Yabancı ülkede yaşayan, kazancından anavatanını yararlandıran, Kafkasya'daki akraba ve arkadaşları ile sürekli haberleşen, dayanışma içinde olan, işbirliği yapanlar, tatilini anavatanında geçiren,
- 5a 4)** Çocuklarını Kafkasya'ya yönlendiren ve gönderen, anavatanındaki çocuklarla karşılıklı eğitim ve tanışma programlarına katılan tüm Çerkesler Kafkasya'ya bağlıdır.
- 5b)** Çerkes tarihini yeniden canlandırmak isteyenler anavatanlarına dönmelidir. Geriye dönüş şu esaslar çerçevesinde organize edilmelidir:
- 5b 1)** Gerek diaspora ülkelerinin, gerek anavatanın menfaatine olmak üzere, Çerkeslerin yaşadıkları ülkelerdeki ilişki ve prestijlerine zarar vermeden,
- 5b 2)** Dönüş yapacakların teknoloji, işletme, sermaye ve kültür gibi artı değerleri anavatanına aktarmaları yoluyla Kuzey Kafkas Cumhuriyetlerinin güçlenmesinin kardeş Türkiye, Rusya Fe-

derasyonu, Suriye, Ürdün ve diğ-
erleri için de faydalı olacağı
gerçeği tüm taraflarca iyi anla-
şılmalı ve bu çerçeve içinde bu
ülkelerin de geri dönüşe destek-
leri sağlanmalıdır.

5b 3) Dönüş yapacakların ve dönüş
yapılacak cumhuriyetlerin şun-
lara hazırlıklı olmaları gerek-
mektedir:

- Dönecek olan insanlarla ilgili
kimlik, meslek, eğitim düzeyi,
sececeği meslek, dönüş yapaca-
ğı tarih, aile fertlerinin sayısı
vb. bilgilerin önceden tesbit e-
dilmesi,
- Dönüş yapılacak bölgenin ha-
zırlanması,
- Kanuni ve dil açısından çıkabi-
lecek sorunların halledilmesi
ile ilgili çalışmalar yapılması,
- Döndükten sonra edinecekleri
iş, yeni ortama uyum sağlama-
ları, Çerkesçe ve Rusça eğitim
ve diğer ihtiyaçlarının tesbit ve
çözümü ile ilgili çalışmaların
yapılması.
- Dönecek olan insanların yaşa-
yacakları evler veya kiralık dai-
relerin zamanında hazırlanma-
sı.

**6. Çerkeslerle ilgili sorunlarla şu mercilerin
ilgilenmesi gerekmektedir:**

- 6a)** Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinde
devlet kuruluşları ve bunların bünye-
sinde özel olarak oluşturulacak ku-
rumlar,
- 6b)** Çerkeslerin yaşadıkları diaspora ül-
kelerinin yasaları çerçevesinde oluş-
turulacak kurumlar,
- 6c)** Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerinde po-
litika, ekonomi ve kültür alanlarında
kariyer edinmiş önder şahısların
oluşturacakları tek merkeze bağlı ör-
gütlenmeleri,
- 6d)** Ulusal dernekler, iş konseyleri ve diğ-
er örgütlenmeler,
- 6e)** Farklı ülkelerde oluşturulacak ulusal
kongre ve dernekler,
- 6f)** Ekonomik ve kültürel ilişkileri düzen-

leyecek komite, komisyon ve danışma
kurulları,

- 6g)** Tüm bu örgütlenmelerin koordine
edileceği merkezi yapı olan Dünya
Çerkes Birliği,
- 6h)** Çerkes dernekleri (Xase), ulusal kon-
greler ve komitelerin diğer Kafkas
halkları ile ilişkili çalışmalarını sağ-
layacak olan Kafkas Halkları Konfe-
derasyonu,
- 6i)** Farklı Kuzey Kafkasya Cumhuriyet-
lerindeki parlamenterlerin gruplar
halinde örgütlenerek ortak konularda
işbirliği ve ilişki içinde devlet kurum-
larının ulusal problemlerle ilgili çalış-
malar ve yasal düzenlemelerin yapıl-
ması,
- 6j)** Anlatılan bütün bu konularda Birleş-
miş Milletler, Temsil Edilmeyen
Halklar (UNPO) ve benzeri uluslara-
rası kuruluşlar nezdinde girişimler
yapılması,
- 6k)** Çerkeslerin içinden çıkmış, aydın, ile-
ri görüşlü ve halkına faydalı olmaya
çalışan insanların tesbit edilerek gö-
rüş ve çalışmalarının kalıcı olması
için onlara destek olunması, toplum
tarafından sahip çıkılması,
- 6l)** Çerkeslerin ulusal sorunuyla uğraşan
saydığımız tüm kurum ve kişilerin,
bahsettiğimiz konularda veya bunlar-
la bağlantılı her konuda örgütlenerek
uzun vadeli (10, 20, 30 veya daha faz-
la zaman kapsayan) projeler yapılma-
sı, bunlarla ilgili kısa vadeli yıllık ic-
raatlarını gerçekleştirmek üzere sü-
rekli ilişki, işbirliği ve çalışma içinde
olmaları, halkın bu program ve çalış-
malardan haberdar edilmesi

Ey Çerkes!

Tanrının izni ve tarihin gösterdiği gelene-
ğin bir sonucu olarak, zamanımızın uluslara
ne getireceği onların kendi elindedir. Düşün-
celerimizi ve gayretimizi birleştirirsek gele-
cekte payımızı alacağız. Bu nedenle tüm
Çerkesleri bu mücadelenin saflarında yer al-
maya ve üzerlerine düşen görevi üstlenmeye
çağırıyoruz.

(Adigece'den çeviren: Kip İmdat)

Kaf-Der Reçetesine Hayır!

“...Bu cumhuriyetlerin alacakları siyasal yapıya orada yaşayan halklar karar verebilir. Diğer ülkelerde yaşayan Kafkasların oturdukları yerden Atayurdun siyasal yapısının şekillenmesi konusunda radikal tavırlara girmesi, gelişen uluslararası ilişkiler açısından yararlı olmadığı gibi, gelecekte çeşitli sakıncaları da beraberinde getirecektir. Bu nedenle birçok halkın yaşadığı Kafkasya'nın siyasal yapısının yeniden şekillenmesi yönünde radikal söylemlerden kaçınmak gereklidir. Kuşkusuz kendi topraklarında yaşayan halkların kendi geleceklerini belirleme yönünde alacakları ciddi, kararlı düşünce ve hareketler desteklenecektir.”

Yukarıdaki paragrafı Eylül 1994 Kaf-Der bülteninden aldık. Diasporayı pasifize etmeye yönelik bu umutsuzluk ve teslimiyet belgesinin virgülüne bile katılmıyoruz. Kurulduğundan beri her konuda çekimser kalan Kaf-Der, nihayet bir konuda görüş bildirebilmiş. Ama Kaf-Der reçetesi Kafkasya'daki kardeşlerimizi Rus ve Gürcü emperyalizmine bırakmaktadır. Bu yazı Kuzey Kafkasya milliyetçilerine haksız ithamlar yöneltmek bir yana, asıl Kafkasya'daki insanımıza saygısızlık yapmıştır. Acıdır ki, diaspora'yı birleştirme ve temsil etme misyonuna soyunmuş bir kurum bu görüşleri taşımaktadır.

Kaç senedir Kafkasya dışında yaşıyor olursa olsun ve Kafkasya'dan kaç kilometre uzakta yaşarsa yaşasın diaspora Kafkasya'nın öz evladıdır ve atayurdu üzerinde söz hakkına sahiptir. Kaldı ki Kafkasya'daki halk da bunu istemektedir. Bunda korkacak birşey yoktur. Üstelik dinamiklerini büyük ölçüde kaybetmiş diasporanın duyarlılığının artması Kafkasya ile ilgilenmesine bağlıdır.

Yazıda "radikal" söylem olarak tanımlanan ifade, savaş ilahı veya başka toplumların yaşam hakkının elinden alınması anlamına gelmemektedir; davamızın haklılığının ve varolma kararlılığımızın dosta düşmana duyurulmasıdır. Bunda da, özellikle Kuzey Kafkaslılar açısından, kaygı duyulacak bir şey yok-

tur.

Kafkasya ile ilgili tez üretenler fabrikaları, otelleri, resmi makamları adına düşünmemektedir. Onların yolları ne Moskova'dan geçmektedir, ne de Tiflis'ten. Tek istedikleri dedelerinin mezarıdır. Ve elbette Kafkasya'dan ilham almakta, Kafkasya'nın güvenliği, Kafkasya'daki kardeşlerimizin esenliği adına konuşmaktadır. Dile getirdikleri Kafkasya'daki kardeşlerimizin doğrularıdır, talepleridir. Abhazya'da saldırganlara karşı omuz omuza savaşarak sergilenen Kuzey Kafkasyalılık ruhudur diasporada dile getirilen! Kafkasya'ya gidenler hangi evde şu sözleri duymamıştır: Biz tek millettik, sürgünden sonra siz diasporada, biz burada perişan olduk. Ata topraklarınıza dönün ki burada güçlenerek tek yumruk olalım. "Radikal" söylem, beyaz ve kızıl emperyalizmin 130 yıldır yokedemediği toplumsal belleğin ve halk iradesinin ta kendisidir...

Biz de Kaf-Der'e bir çağrı yapalım: "Oturduğunuz yerden Kafkasya'daki kardeşlerimize Rus hegemonyasını kabul etmeyi önermeyin! Çünkü anavatandaki yaşayanların acısını siz onlardan daha iyi bilemezsiniz!"

Artık herkes kartlarını açmalıdır. Kafkasya'yı korumak ile Kafkasya'ya egemen olan emperyalist düzeni korumak başka şeylerdir. Anlaşılan birileri, pax-Rusica'yı (Rus düzeni) korunması adına "radikal" söylemlerden rahatsızlık duymaktadır. Mevcut cumhuriyet statülerinin geriletilmemelidir. Ama bu, 1920'lerde Çar baskısından yeni çıkmış Kuzey Kafkasya için lüks olan siyasi birimlerle 1990'larda hala yetinilmesi anlamına gelmemelidir Galiba anlaşmazlık bu noktadadır. Mevcut statü sonsuza dek korunacak bir amaç olmamalı, ileri adımlar için araç olmalıdır. Çünkü birlik ve özgürlük Kuzey Kafkasya için varoluşla eşanlamlıdır.

Abhazya'da yaşanan trajedi atayurdun karşı karşıya olduğu tehlikenin dev boyutlarını göstermesi ve diasporada örgütlülüğün önemini kanıtlanması bakımından derslerle doludur. Diaspora daha hazırlıklı olabilseydi

kuşkusuz daha etkin sonuçlar alınabilir, kayıplar azaltılabilirdi. Ama bu filmi daha önce de gördük. Birileri Abhazya'da yaklaşan tehlikeyi duyurmaya çalışırken diğerleri içi boş barış sloganlarından, güllerden ve gitarlardan medet umuyordu. Birilerinin ürkütme-ten özenle kaçındığı Moskova neredeydi o zaman? Gürcistan'ın Abhazya'ya saldırmasına neden göz yummuştu, "Sovyet cennetinin yaratıcıları"? Abhazya'yı kurtaran ne güller ve gitarlardı, ne de ne idüğü belirsiz "evrensel değerler"di. Kudurmuş Gürcü saldırganlarına kurşun sıkın parmaklardı. Abhazya'da vücutta gelen milliyetçi Kuzey Kafkasya ruhuydu. Ve de diasporadan giderek kutsal Kafkasya topraklarını mezar yapan Efkan, Vedat, Zafer, Bahadır, Hanefi ve daha nice yiğitlerdi. Ama o satırın yazar(lar)ı anlayabilir mi, bizim bizden başka dostumuz olmadığını ve günü gelince atayurda giderek can verebilmeyi.

Abhazya için geçerli olan kural tüm Kuzey Kafkasya için de geçerlidir. Atayurdun diğer bölgelerindeki tehditler de Abhazya'nın yaşadıkları kadar ağırdır, hatta belki daha fazladır. Çünkü Abhazya alt-emperyalist Gürcistan ile savaşmışken bu defa yeni düşman doğrudan Rus emperyalizmi veya piyonları ile olacaktır. Kimse Kuzey Kafkasyalılar'dan yeni komplolara bir kere daha hazırlıksız yakalanmasını bekleyemez. Hiç kimsenin diasporayı pasifliğe, umutsuzluğa veya sahte iyimserliğe itmeye hakkı yoktur.

"Radikal" söylemlerden rahatsız olanlara sormak gerekiyor? Kafkasya'ya yerleşmek, yatırım yapmak, vatandaşlık almak da Kafkasya'nın şekillenmesine müdahale etmenin bir yolu değil midir? Kaldı ki dönüş gibi doğal bir hak Kafkasya'da iç politika meselesi haline gelmiştir. Yani dönülsün demekle dönüle-memektedir. Dönmek için mücadele vermek gerekmektedir. Dönüşün Kafkasya'daki zemininin hazırlanması da oradaki milliyetçi güçlere destek verilmesini şart kılmaktadır. Bazılarını rahatsız eden "radikal" söylem herhalde bu olsa gerek.

"Radikal" söylemlerden rahatsız olanların acaba kendi söylemleri var mıdır? Duyarsızlıktan şikayet ederek topu halkımıza atmak ve şubelerle vakit geçirmek geçerli yol değildir. Halkın duyarlılığını artırmak da iş başındakilerin görevidir. Yoksa taşradaki insanımızın Kafkasya'ya götürülmesi için hala dram tiyatrolarının varlığından mı medet umuluyor? İnsanlarımız söylemsizlik veya tavırsızlık değil, milli tarihini öğrenmek, milli kimli-

ğini yakalamak, milli hedeflerini bilmek istiyor ve Kafkasya kapılarının sonuna kadar açılmasını bekliyor. Bunu da Dünya Çerkesler Birliği toplantılarında kendisi adına arzı endam edenlerden talep ediyor.

Kafkasya'daki sorunlara işaret etmek toplumumuzu oradan soğutmak anlamına gelmez. Tam tersine yolu dikenlerden temizlemektir. İnsanları Kafkasya ile ilişkilendirmeleri pahasına rahatlatmak yerine varolan riskleri dile getirerek onları hep beraber çözmek daha yararlıdır. Dönüş veya istikrar boş laflarla hele emperyalizme taviz üzerine taviz vermekle gerçekleşmemektedir. Bir takım insanlar "yüksek siyaseti" kapalı kapılar arkasında tekellerine almak istiyorlar. Acaba tekelciliği hakedecek başarılar sağlamışlar mıdır şu ana kadar?

Onyıllar boyunca sıkıştırıldığı yabancı düşünce kalıplarının şartlanmışlığından kurtularak yeniden doğmaya çalışan toplumumuzun umutları kırılmamalıdır. Ama yazıda ne yazık ki tam tersi yapılmıştır. Kafkasya'nın öz be öz evladı olan diasporaya suskunluk rolü biçilirken emperyalist emeller adına yerleştirilmiş yabancı unsurlara "kendi toprağında" yaşama payesi verilebilmiştir. Yani, Kafkasya yabancı topluluklara peşkeş çekilmiş ve Çerkesler'in bir anlamda ata topraklarından vazgeçtikleri tescil edilmiştir. Teslimiyet ve umutsuzluk toplumumuzu en üst düzeyde temsil etme iddiası taşıyan bir kurumdan kaynaklanmaktadır. "Radikal" yazıların birgün aleyhimize kullanılacağından korkanlar acaba bir kısmını yukarıda aktardığımız bu teslimiyet belgesinin de birgün emperyalistler tarafından mesnet yapılacağını hiç düşünmezler mi?

"Gelişen uluslararası ilişkiler"de muhatap olabilmek niteliği bahsedilmiyor, kazanılıyor. Kazanmanın yolu ise davanın haklılığına inanmak, yılmamak, büyük düşünebilmek ve net tavırlar koyabilmekten geçiyor.

Meseleler üzerinde tez geliştirmekten imtina edenler, enstitü biçiminde çalışmanın düşünü bile göremeyenler, şehit kanlarıyla bağımsızlığını kazanan Abhazya'mıza "Rus ve Ermeni uşağı" diyerek tüm Kuzey Kafkasyalılarının onuruna dil uzatanlara tükürdüğünü yalattımayanlar mı kararlı tavır sergileyecek-tir?

Onlar olsa olsa "temkinli politika" adı altında teslimiyetçilik yaparlar.

Yedi Yıldız Yayın Kurulu

Kuzey Kafkasyalı Gözüyle Amerikan Musevileri ve İsrail

Ömer Aytek Kurlmel

Musevilerin diasporadan İsrail devletine uzanan öyküleri Çerkes aydınları için ilgi kaynağı olmuştur. Musevi diasporası ile İsrail arasındaki özel ilişkide Amerika'da yaşayan Musevilerin ayrı bir yeri vardır veya öyle sanılır.

Amerika ve Amerika'daki Museviler İsrail için neyse, Türkiye ve Türkiye'de yaşayan Çerkesler de Kafkasya için odur demek herhalde yanlış olmayacaktır. En kalabalık Musevi diasporası Amerika'da yaşamaktadır. İkincisi, Amerika Birleşik Devletleri İsrail'in kaderi üzerinde etkilidir. Türkiye açısından da aynı şeyler geçerlidir. En kalabalık diaspora kolonisi Türkiye'de yaşamaktadır ve Türkiye bir bölge gücü olarak Kafkasya ve diasporanın kaderi üzerinde söz sahibidir. Dolayısıyla Amerika diasporası ile İsrail arasındaki bağ incelerken kendimiz için de dersler çıkarabileceğiz.

Bu konuda yapılmış ilginç ve bilgilendirici bir çalışma Foreign Policy dergisinin Kış 1990-91 sayısında "Loving Israel-Warts and All" başlığıyla yayımlanmıştır. Yazı Amerika'da yaşayan Musevilerin Amerikan dış politikası üzerindeki etkisi, Siyonizme ve dönüşe bakışları, İsrail ile ilişkileri ekseninde hazırlanmış. Musevi tecrübesiyle benzerlik ve farklılıklarımızı irdelemesi bağlamında bilgi havuzumuzu doldurması dileğiyle yazıdaki bilgi ve yorumları okuyucularımıza sunuyoruz.

Amerika'daki Musevi lobisi Amerikan dış politikasını doğrudan belirleyecek kadar güçlü değildir. Mesela ABD'nin FKÖ ile doğrudan diyaloga girmesini engelleyememişlerdir. Amerika'daki Museviler gerçek güçlerini Judeo (Musevi)-Hristiyan değerleri paylaştığı Amerikan kamuoyundan almaktadır. Peki Kuzey Kafkas diasporası kendisini Türk devletine ve kamuoyuna anlatmada 1864'den bu yana ne kadar başarılı olmuştur?

Siyonizmin tanımında Amerika diasporası ile İsrail anlaşamamaktadır. Modern Siyonizmin babası Theodor Herzl Siyonizmi tüm dünyada yaşayan Musevilerin Filistin'deki yurtlarına dönmelelerini sağlayacak siyasi bir hareket olarak tanımlanmıştır. Çünkü Museviler yaşadıkları ülkelerde kabul görmeyecekler ve tam bir Musevi hayatı yaşamayacaklardır. Dolayısıyla dönüş veya İbranice ifadesiyle "aliyah", İsrail ideolojisinin temel taşıdır. Resmi İsrail görüşüne göre bir diaspora Musevisinin hayatta ulaşacağı en yüksek mertebe İsrail'e dönmektir. Buna karşılık Amerika diasporası Siyonizmi, İsrail'in varoluşunu yaşadığı ülkeden

maddi, manevi desteklemek olarak anlamaktadır.

Yetmişli yıllarda dönüşü savunmak aslında Çerkes kimliği ile yaşamayı savunmak, kendi kimliği adına kaygı duymak ve çözüm aramak olmuştur. Hala dönememiş bile olsalar bu böyledir. Bir kısım dönüşçü belki bundan sonra da dönemeyeceklerdir. Ama temel duyarlılıkları Kafkasya ve Kafkasyalılık olduğu için bundan sonra Kafkasya'ya en büyük ilgiyi dönüşçüler gösterecektir. Dönemeseler bile... Çünkü dönüşçülük dönüşten önce Kafkasya ve Kafkasyalılığa sevdalı olmaktır. Hayatta temel birim olarak sınıfı, parayı, ümmeti savunanlar bunu anlamakta zorluk çekebilirler.

İsrail'in bağımsızlığının ardından kısa bir süre sonra ilk başbakan David Ben-Gurion Amerika diasporası ile zoraki bir uzlaşmaya varmıştır. İsrail, Amerikan diasporasının duymaktan hoşlanmadığı "Gallut", yani sürgün kelimesini telaffuz etmeyecek, buna karşılık Amerikan diasporası İsrail'e siyasi, ekonomik ve moral destek verecekti. Ama İsrail, diasporadan katıksız sadakat beklemekle beraber İsrail'in içişlerine karışmamasını istiyordu. Diasporadakiler ırkdaşları olmakla beraber İsrail'e dönmeyi tercih etmemiş, vergi verip askere gitmemişlerdi.

Diasporanın Kafkasya üzerinde söz sahibi olup olmadığı konusu bizim toplumumuzda da tartışılmaktadır.

Uzaktan siyasi ve ekonomik yardım vermekle yetinen Amerika diasporası İsrail hakkında yanlış bir bakış açısı geliştirmiş, İsrail'in nüfus ve güvenlik sorunlarını gözden kaçırmıştır.

Bizde de Kafkasya'daki cumhuriyetleri nüfusa gerek duyan ve duymayan olmak üzere ikiye ayırmak eğilimi görülmektedir. Oysa dönüş konusu öncelikle onları ilgilendirmekle beraber sadece Adigey ve Abhazy kökenli insanların sorunu değildir. Nitekim nüfus isteyen Abhazy'nın dönüş çağrısı tüm Kuzey Kafkas diasporasını kapsamaktadır. Nüfus ve dönüş sorunu yokmuş gibi gösterilmeye çalışılan Kafkasya'daki Kaberdey kitle bile mutlak çoğunluğa sahip değildir.

Amerikan Musevileri ile ilgili şu gerçekler bilinmelidir:

- İsrail'in kurulduğu 1948'den beri sadece 60.000 Amerikan Musevisi anayurda dönerken, 300.000 İsrailli Amerika'ya göçmüştür. Nüfusun üçte birinden daha az bir kısmı İsrail'i ziyaret etmiştir. Yani Siyanist düş tersine tecelli etmiştir.

- 1974'den beri İsrail'e yapılan maddi bağışlar artmamıştır.

• İsrail hükümetlerinin büyük çabalarına karşın önemli miktarda yatırım yapılmamıştır.

• 1981 rakamlarına göre altı milyon Amerikan Musevisinin üçte biri İsrail'e karşı tümüyle duyarlıdır. Hatta bu dilimin yüzde onu İsrail'e düşmandır. Üçte biri ise kalben İsrail'i desteklemekte, ama çalışmalarına katılmamaktadır. Üçüncü üçte birlik dilim çalışmaları aktif olarak yürüten kesimdir. Yani Amerikan Musevilerinin sadece üçte biri aktif biçimde İsrail yanlısı lobi çalışmalarına katılmaktadır.

• Amerikan Musevilerinin en az üçte biri İsrail'in bağımsızlık tarihini, on kişiden altısı da siyasi liderlerin adlarını bilmemektedir.

Yukarıdaki maddelerin hepsini bir de kendimize soralım? Museviler bile sayısal, siyasi ve ekonomik üstünlüklerine rağmen doğal asimilasyon güçlerine yenik düşüyorlarsa, Kuzey Kafkasya diasporasının atayurt dışında varolma şansı hiç yoktur.

Bazıları Musevilere insanüstü güçler atfederek Kuzey Kafkasyalıların onlar gibi olamayacağını söylüyorlar. Oysa yukarıdaki bilgilerin ifade ettiği gibi zaaf ve eksiklikleriyle onlar da insandır ve ulaşılmaz yerlere koyarak umutları kırmak yanlışır. Madalyonun bir de öteki yüzü vardır. Museviler ulusal din, ekonomik güç, toplumsal bilinç gibi inkar edilmez güçlerine karşılık insan kaynaklarının ciddi bir yüzdesini seferber edememişlerdir. Museviler bile böylesi sıkıntılar çekiyorlarsa, onların avantajlarının bir kısmına sahip olmayan Çerkeslerin örgütlülük konusunda bir kere daha düşünmeleri lazımdır.

Amerikan Musevileri İsrail devletini asırlık dualarına verilmiş Tanrısal bir yanıt olarak görürler ve iki kere sürgün edildikleri yurtlarını yaşatmaya kararlıdırlar.

Peki Kuzey Kafkas diasporası sürdürülemeyen 1918 bağımsızlığının ardından Abhazya'nın kan ve gözyaşıyla kazanılmış bağımsızlığını ve diğer Kuzey Kafkasya cumhuriyetlerini yaşatma konusunda ne derece azimli ve örgütlüdür? 1864 ve 1878'de silahla kaybettiği ve doksanlarda altın tepsi içinde sunulan Kafkasya'ya dönmeye ne kadar hazırlıklıdır.

Amerikan Musevileri İsrail yanlısı siyasi çalışmalara altmışlı yılların ikinci yarısında başlamıştır ve bunun üç sebebi vardır. Birincisi, İsrail'in Haziran 1967'de Mısır, Ürdün, Suriye ve Irak'a karşı kazandığı seri zaferler Amerika diasporasına özgüven kazandırmıştır. Abhazya'da Rus-Gürcü komplosuna karşı kazanılan askeri zafer Kuzey Kafkas diasporasının psikolojisini nasıl etkilemiştir?

İkincisi, 1964 yılında çıkarılan Medeni Haklar Kanunu sonucu olarak Musevilere geniş ekonomik, siyasi ve sosyal haklar verildi. Bu da onların eziklikten kurtulmaları ve başlarını kaldırmalarına yol açtı. Yani Museviler'in kendi örgütlü mücadelelerinden çok, Amerikan toplumunun demokratik güçlerinin gayreti sonunda elde edilen kazanımlar sayesinde rahata erdikleri görülüyor.

Üçüncüsü, Amerika diasporasının İkinci Dünya Savaşı'ndaki Musevi soykırımındaki pasif tutumundan kaynaklanan suçluluk duygusudur. Amerika'da yaşayan Museviler kendilerini bir güç olarak göremediklerinden ve o dönemde anti-Semitik duygular yoğun yaşandığından dolayı başkan Roosevelt üzerinde baskı oluşturamamışlardır. Ama Amerikan Musevileri savaş sonrasında "bir daha asla" demek kararlılığını göstermişlerdir. Yani Amerikan diasporası artık dünyanın hiçbir yerinde hiçbir Musevinin etnik kimliğinden dolayı eziyet görmesine seyirci kalmayacaktır.

Biz de diaspora tarihinde yaşananlardan sonra "bir daha asla" diyerek bundan sonra hiçbir soydaşımızın Kuzey Kafkasyalı olduğu için eziyet görmesine izin vermeyeceğimizi ilan etmeyecek miyiz? Türkiye diasporası bu kararlılıkta başı çekmeye mahkumdur.

Musevi diasporasının çalışmalarının artmasından sonra Amerikan-İsrail ilişkileri yoğunlaşmıştır. Aynı durum Türkiye diasporası için de geçerlidir. Hedeflerimizi bizden başka kimse gerçekleştirmeyecektir. Türkiye ile Kafkasya arasındaki köprüyü ancak diaspora oluşturacak ve bölgesel istikrara da katkıda bulunacaktır.

Amerika diasporası için asimilasyon tehdidi ırkçılıktan daha tehlikelidir. İsrail'in varlığı ise asimilasyona karşı en önemli ilaçtır. Tıpkı Kuzey Kafkasya'nın Çerkes diasporasını manen beslediği gibi.

Musevilerin kendi kaderini belirlediği İsrail, tarih boyunca bavulları kapıda göçe hazır yaşamaya alışmış Musevilere güvenlik duygusu vermek ve son savunma hattı olarak görülmektedir. Kuzey Kafkasya da diasporanın bir gün "benim" diyerek sığınabileceği ve dışlanmadan yaşayabileceği tek yer değil midir?

Amerikan Musevileri tarihte iki defa kaybettikleri topraklar üzerinde kurulan İsrail devletini sonsuza dek yaşatmaya kararlıdırlar. Dönemesele bile oraya destek verirler. Sadece İsrail'i desteklemekle kalmazlar, dünyadaki tüm Musevilere sahip çıkarlar.

"Bir daha asla" kararlılığı, bu sahiplenmenin en somut örneğidir. İsrail'in yaşaması diasporanın yaşaması demektir. Çünkü İsrail devleti Musevi diasporasına psikolojik ve fiili güç vermektedir. Her diaspora Musevisi gün geldiğinde sığınabileceği veya kendisine sahip çıkacak bir Musevi devletinin olduğunu bilmenin rahatlığını yaşar. Kelimesi kelimesine Çerkes diasporası ve Kafkasya'nın gerçeklerine uymuyor mu?

İki Musevi biraraya geldiğinde İsrail'e dönüşü simgeleyen şu ritüel (törensel davranış) yaşanır: "Önümüzdeki yıl Kudüs'te". Çünkü anayurduna dönüş bir diaspora Musevisinin hayatta ulaşabileceği en yüksek mertebedir ve en anlamlı Musevi hayatı ancak İsrail'de yaşanabilir.

Biz de Museviler'in iki sloganını biraz da değiştirerek ödünç alalım:

"BİR DAHA ASLA" ve "YARIN KAFKASYA'DA!"

Çerkes Aydını ve TV

Müfit Karademir

Sivilleşme ve demokratikleşme süreçleri ilerledikçe medya da zenginleşiyor. Resmi televizyon programlarında izlemeye alışmadığımız konular ve açık ifadeler özel kanallarda yer alabiliyor. Kuzey Kafkasyalılar da bu renkli programlara giderek daha fazla konu ve konuk olacaktırlar. Nitekim bu sürecin ilk örneklerinden birisi TGRT kanalında 25 Eylül 1994 Pazar günü yayınlanan "Milletin Meclisi" programıydı. Televizyon kanalları bizimle ilgileniyor ama acaba biz televizyon karşısında milyonlara hitap etme yetkinliğine sahip miyiz?

"Milletin Meclisi" programı konuşmacılarımızın aksaklıklarını, hatalarını ve eksikliklerini görmek açısından bir laboratuvar oldu. Programa konuşmacı ve dinleyici olarak katılarak sesimizi duyuranların hepsine toplumumuz adına teşekkür ettikten sonra bazı aksaklıkları "aile içinde" tartışmaya açıyoruz. Tartışıyoruz, çünkü konuşmacılar bizim adımıza konuşmuşlardır. Tartışıyoruz, çünkü hepimiz duyarlı birer Kuzey Kafkasyalıyız. Ve tartışıyoruz, çünkü bu tip programların arkası geleceği için hatalar yenilenmemelidir.

Programın konusu tam olarak anlaşılmadı. Tartışılan konu ve verilmek istenen mesaj neydi? Çerkeslerin kim olduğu mu? Kafkasya mı tartışıldı yoksa diaspora mı? Kafkasya ile diaspora ilişkileri mi? Kafkasya'nın 1864 sonrası yakın siyasi tarihi mi? Kafkasya'nın Çeçenistan'dan Adigey'e güncel durumu mu? Yoksa sadece hamaset edebiyatına bulanmış Çeçen bağımsızlığı mı? Abhazya neden es geçildi? Kuzey Kafkasya'daki gelişmelerin bölgesel olarak ele alınmayacağı mı? Bağımsız bir kültür kümesi oluşturan Kuzey Kafkasya'nın pan-Türkizm'e alet edilemeyeceği mi? Türk dış politikasında ve yeni dünya düzeninde Kuzey Kafkasya'nın yeri mi? Korkarız bu soruların hiçbirisi cevaplanmadı. Ne Kafkasya hakkında bilgi sahibi olanlar tatmin oldu, ne de

Kakasya'yı bu programda öğrenmek isteyenler.

Peki bu fırsat neden kaçırıldı?

Konuşmacıların konuşma öncesinde iki şey yapmaları gerekirdi. Birincisi, programda verilecek imaj ve mesajları tesbit etmek. İkincisi, program yöneticisinden çerçeve ve çizgiyi öğrenmek, eğer gerekiyorsa yöneticiyi iyi bilgilendirmek.

Oysa konuşmacıların mesajları arasında kopukluk vardı. Program öncesinde çizgi belirlemedikleri izlenimini edindik. "Paslaşarak" birbirlerinin argümanlarını güçlendirmemeleri bir yana, konunun çerçevesinin çizilmesinde de insiyatifi tamamen program yöneticisinin sorularına bıraktılar. Halbuki kamuoyunca az bilinen konularda konuşmacıların çizgiyi biçimlendirme gibi bir avantajları vardır. Bu avantaj da kullanılmadı. Çerçeve şekillendirilemediği gibi yanlış sorular da yönlendirilemedi.

Amaç eleştirileri kişiselleştirmek olmakla birlikte konuşmacılarımızın tümünü aynı kefeye koymak mümkün değil. Bir konuşmacının kendisine kaç defa konuşma sırası geleceğini bilmemesi affedilebilir mi? Soruya ilgisiz bir cevap vermesi ve bunu kendisini ön plana çıkarmak için yapması affedilebilir mi? Hiçbir şey anlatmayan ama Latince ve Farsça kelimelerle süslü bir konuşmanın başka türlü açıklaması var mıdır? Her konuşmacı başarısının ve hatasının toplumumuzu bağladığı bilincini taşımalıdır.

Çerkes halkının kendisi, zemini ve kutusal davası kişisel şovlara kurban edilecek kadar ucuz değildir.

İzleyici ile konuşmacılar arasındaki diyalog da kopuktu. Birkaç iyi niyetli çaba dışında yoğun dinleyici katılımı sağlanamadı. Herhalde bu nokta da atlanmıştı. Sonuçta izleyiciler yorum ve sorularıyla konuşmacıların mesajlarını güçlendiremediler veya konuların seyrini yönlendiremediler. Konuşmacıları desteklemek bir yana, bir izleyicinin sayın Huvaj'ın doğrulara değindiği konuşmasına yaptığı mantıksız ve zamansız müdahale ihtilaf varmış imajı yarattığı gibi anlatılanların etkisini de zayıflattı. Sayın Huvaj'ın konuşmasını bölen şahıs Türk seyircisinin izlediği bir programda Çerkesçe

"Khabze"yi (açıklamasını getirmeden) kullanacak kadar da düşünce özürlü idi. Meğer stüdyoda kimler varmış?

Kendileri anlatıp kendileri dinlemeyen ve Türkiye'nin gündemine mal olmuş din, etnik, mezhep, kültür alt kümeleri hakkında Türk aydını kendi sorunu gibi tartışabiliyor, fikir yürütülebiliyor. Ama bu ülkedeki Kuzey Kafkasyalılar, henüz kendilerini Türk aydınına açabilmiş değiller. İşte o gün geldiğinde siyasi spektrumun (yelpazenin) bir ucunun Kuzey Kafkasyalıları Turan dünyasının parçası gibi görme ısrarı ile diğer ucunun Kuzey Kafkasyalıları bu topluma en reaksiyonere unsur olarak tanımlama önyargısı kırılacaktır. Kuzey Kafkasyalıların gündemine yakın olmayan program yöneticisi de doğal olarak pek çok kritik soruyu sormadı. Program da daha fazla renklenmek fırsatından mahrum kaldı.

Bir başka gözlemimiz sürekli kendi aralarında konuşmaya ve dinlemeye alışmış aydınlarımızın Türk kamuoyu karşısında çok soyut kalmaları idi. Terminoloji ve temalar havada kaldı. Çünkü aydınımız kendi içinde tartışmaktan başını kaldırıp dışarıdaki muhatapları dikkate almadığı için, konularımıza aşına olmayan genel kamuoyunu (hatta buna derneklere devam etmeyen bir kısım Çerkes tabanı da dahildir) bilgilendirecek üslup ve terminolojiyi kullanma yeteneğinden henüz yoksundur.

Madem bu tip programlar sürecektir, aynı hataların tekrarlanmaması için acil önlemler alınmalıdır.

En kısa zamanda "toplumsal sözcülük" kurumu oluşturulmalıdır. Sözcü olmanın kıstasları saptanmalıdır. Hitabet mi? Toplumsal sorun ve taleplere vakıf olmak mı? Genel kültür mü? Takım oyunu oynama yeteneği mi? Kişisel zaafı taşıyamamak mı? Hepsi ve daha fazlası...

Yaklaşan ikibinli yıllar aydınlarımızın önüne yeni bir cephe açmaktadır: TV. Aydınlarımız dernek mekanları ve dergi-kitap sayfalarından başlarını kaldırarak en kısa zamanda televizyon ekranlarına ısınmalıdır. Bu yeni cephede muzaffer olmanın tek yolu da dar zamanı iyi kullanmak ve konularımıza yabancı olan dinleyicileri bilgilendirecek kadar somut olmaktır.

Kafkas Toplumunda Ulusal Çözülme - 1

Muammer Canidemir

Cerkesler tarih öncesi çağlardan beri yurt edindikleri Kuzey Kafkasya topraklarında, egemenlik ve devlet anlamında, Hatti ve Kimmer medeniyetlerini kurmuşlar ve buradan Anadolu'ya ve Karadeniz'in kuzeyinden de, Güney Avrupa'ya kültürlerini taşımışlardır. Tarihi bilgiler bunu kuvvetle doğrulamaktadır.

İskitler'in Kuzeydoğudan Kuban'a girmeleri ve Kimmer egemenliğine son vererek bölgeye hakim olmalarından sonra, varlıklarını daha önceden kazanmış oldukları yüksek kültür ve medeniyet birikimlerinin etkisiyle, İskitlerle birlikte kültürel anlamda devam ettirmişler ve güçlü iç dinamikler oluşturmuşlardır.

Bu dönemden sonra uzun süreli egemenlikler kuramamışlar ama, bölgeye yapılan bütün istilalara karşı ısrarla direnmişler ve kırılmışlardır. Egemen olan devletlere varlıklarını kabul ettirmişler ve kendi sosyal düzenlerini devam ettirmişlerdir. İstilacı yönetimlerin boşluklarından siyasi anlamda gereği gibi faydalanamamışlardır.

Ancak İskitlerle başlayıp Hunlar, Hazarlar, Moğollarla devam eden istilalarda gösterdikleri direnişler, yenilgi kaçınılmaz olduğunda da, varlıklarını devam ettirebilmek için geliştirdikleri politikalar farklılıklar arzettiğinden, belirli bölgeler ve kesimler daha çok kayıplar vermişler, belirli kesimler ise daha da güçlenmişlerdir. Bir sonraki istilalarda kendi aralarında ve önceki istila grupları ile yeknesak direnişler göstermişlerdir. Bir önceki toplumdaki kalanlarla etnik gruplar oluşmuş, bütün bu gelişmeler Çerkeslerin, o dönemlerdeki toplumsal tanımlanmalarını değişik isimlerle ortaya çıkarmış, zaman zaman uçurumlar oluşturmuştur. Yakın çağa kadar geçerli olan toprağa ve hayvancılığa dayalı yarı askeri toplum düzeyinde bir yaşam tarzı olan sosyal sınıflar oluşmuş ve Çerkes halklarında kuvvetli bir yer işgal etmiştir.

Meydana gelen feodal etnik gruplar, sosyal sınıflar ve bunlar arasında meydana gelen iç

dinamikler, birliğe dayalı toplumcu düşünceyi de köreltmıştır. Bununla kalmamış dış güçlerin işlerini de, oluşan çeşitli menfaat grupları ile kolaylaştırmışlardır. Bunlar toplumun birlik idealini taşıdığı ve yüksek medeniyet seviyesine ulaştığı, ilahi bir temele dayandığı kuvvetle muhtemel olan, yerine getirilmesi toplum için bir din niteliğinde önem arzeden sosyal kuralların olduğu dönemlerden artık toplumun uzaklaşmaya başladığının, kollektif düşüncenin yerini, kendi çağına göre bir nevi bireysellik olan feodal kabile anlayışına bıraktığının göstergesidirler. Toplumun güçlü bir lider etrafında toplanamayışı, toplumdaki elit grubun kendi toplumundan bir grubun veya kişinin hakimiyetini sindiremeyerek itaat etme duygusunun, gurur ve kibirin gerisinde kaldığını ve sanki dışardan gelecek birilerinin buna tercih edildiğini göstermektedir.

Ya da çevresinde ve dünyada meydana gelen gelişme ve değişimleri zamanında yakalayamaması ve dinamik bir yapı arzemediği düşüncesi akla gelmektedir. Bunun nedeni de, egemen ve her şeyi ile kendi devlet geleneğini uzun süre kaybetmenin ve yeniden kuramamanın getirdiği marjinal bir özellik göstermesi olsa gerekir. Gelişme toplumsal birlik yönünde oluşmadığından, bunun sonucunda karşılaşılan sürekli başarısızlıklar toplumsal çözülmeyle beraberinde getirmektedir.

Hazarlar döneminde ve Altın-Orda devleti sonrasında fırsatlar kaçırılan bu toplum, birlik sağlamanın aksine tamamen etnik ve sınıf kavgasını maksimum düzeye çıkarmış ve bundan çok iyi bir şekilde yararlanan Ruslar, en acı son darbeyi vurmuşlardır. Tarihi bir şanssızlıktır ki, buradaki zamanlama aleyhimize olacak bir döneme raslamıştır. Dünyada meydana gelen özgürlük ve katılımcı ulusal devletlerin oluşumu yönündeki düşünce ve eylemler süreci, Kafkasya'da kısa sürede sağlanamamıştır. Bu yönde sağlıklı, hiyerarşik ve süreklilik arzeden bir düzen kurulamadan Rus ordusu işini bitirmiştir.

Yine aynı dönemde İslam dünyasındaki çözülme ve İslam dinamizminin yerini miskinliğe, hurafeye, cehalete bıraktığı ve Hilafet merkezi İstanbul'da yozlaşmanın ve çözümsüzlüğün had safhada olduğu talihsiz bir dönemde, Kafkasya'da yeni bir anlayış ve yeni bir ruh ile başlayan ve İslam'ın dinamik temelini dayalı, Kafkasya'nın Ulusal Özgürlük ve Birlik mücadelesi olan KAFKAS MÜRİDİZMİ yarım kalmış ve bitirilememiştir! Bu hareket tarihteki birlik kaynağımız olan NART efsanesinin ondokuzuncu yüzyıldaki tecellisi şeklinde yorumlanabilecek niteliktedir.

Bu durumda Kafkas Müridizm Hareketi subjektif yaklaşımlardan ve önyargıdan uzak objektif bir şekilde incelenmelidir. Ortaya çıktığı dönem ve bu dönemde dünyada gelişen olaylar nelerdi? Küçük uluslar hangi unsurları kullanarak kimlere karşı mücadele veriyorlardı? Kafkasya'nın o dönemde birliğe olan gereksinimi ne idi ve bunu hangi zeminde sağlayabilirdi? Kafkas toplumuna ve dünyaya vermek istediği mesaj ne idi? Uygulanan askeri, sosyolojik ve psikolojik yöntemler nelerdi? Pratikte hatalar yapılmış mıydı? Mücadele içeride ve dışarda kimlere karşı yapıldı? Karşı direnişler nerelerde, kimler tarafından ve neler adına yapıldı? Hangi ülkeler bu hareketten çıkar sağlamak istediler ve bunlara karşı neler yapılabildi? Daha sonra güçlerini bu hareketle birleştirmeyen kimler, Rus Çarlığına ve generallerine güvendikleri için pişmanlıklarını itiraf etmişlerdi? Bu hareketin kadroları sovyet eğitiminde neden Kafkas halklarına, Osmanlı ve İngiliz ajanı olarak tanıtılıyor ve toplum düşünce bunalımına itiliyordu? Diasporada aynı sovyet ağzı ısrarla kimileri tarafından neden kullanılıyordu? Bizim olan bu değerler bazı sosyalist siyasi gruplarca Kafkaslılar adına reddedilerek, Pan Türkist ve Pan İslamist siyasi gruplara nasıl malzeme olarak verildi?

Çoğaltılabilecek bu soruların doğru bir biçimde yanıtlanması çözülmenin devamı anlamına gelir. Çünkü bu toplumun çözülme süreci ve çaresizliği devam etmektedir. Bilhassa Türkiye diasporasında bütün şiddeti ile sürmekte ve bu toplum 1864'ten bu yana kendisini yokluşa götüren her türlü virüsü taşımakta ve bu virüsleri üreten ortamın içerisinde.

Türk şairi M. Akif'in "Tarih tekerrürden ibarettir derler, ibret alınsa idi hiç tekerrür eder miydi" dizeleri Çerkesler için sanırım çok şeyler ifade ediyor. Bazılarının şimdiye dek ifade ettiklerinin aksine sebebi sadece din olmayan 1864 sürgünü ile bu toplumun Osmanlı

topraklarında, bilhassa Anadolu'da başlayan hayat serüvenini Kafkasya'daki yaşam biçiminden ayrı düşünmemiz mümkün değildir. Anadolu'ya gelişte eğer sebep din olsa idi Kuzeybatı'da İslam dinini daha yeni tanımış ve bütünüyle kavramamış Adıge-Abhaz grubundan ziyade, İslam'ın daha kuvvetli olduğu ve yaşandığı Dağıstan-Çeçen bölgesinden daha fazla insanın gelmesi gerekirdi! Eğer böyle değilse bu trajik olay sürgün değil, göç anlamına gelir ve bu çelişkimizle başkalarının iddialarına hizmet etmiş oluruz! İslam, yurdu terkedişte sebep değil etkenlerden sadece birisidir. Diğer nedenler; o dönemde yaşanan sınıfsal iç kavgalardır! Etnik ve bölgesel çekişmelerdir! Rus baskısı ve yerli işbirlikçilerdir! Osmanlı Sarayındaki Kafkas kökenli kişiler ve verdikleri umutlardır. Aydın ve lider konumunda olup, kendi toplumuna karşı mevcut olan gururunu ve kibirini dışardakilere karşı unutan bazı Çerkes Beyleridir. Ortamdan yararlanarak kurtuluşu liderlerine itaat etmemekte ve hatta öldürmekte görerek ayaklanan alt sınıftan insanlardır. Toplumun psikolojik yıkılmışlığıdır. Topyekün müdafa yapılamamasıdır! Yurdunu dışardan örgütlenme ile tekrar kurtarabileceği umididir! Hasılı kendi milli davasını zamanında oluşturamamasıdır. Oluşan milli güçlerin yalnız ve çaresiz kalmalarıdır! Bunlar çok yönlü ve halk gerçeği ile birlikte incelenmez ve kolaycılığa kaçarak hala sentezler üretilemez ise toplumsal çözülme hem diaspora da, hem Kafkasya'da artan bir ivme ile yaşanacaktır.

Ayrıca global bir yapıya giden dünyanın ekonomik tekelleri sermaye düzeni ve bunun getirdiği ahlaki çöküntü ile yozlaşan maddeci gençlik ile, bu çözülme tehlike sınırlarını zorlayacaktır. Hastaya pansuman değil teşhis ve tedavi gerekmektedir. O halde batıda ve doğuda, insanları, bilhassa küçük, dağınık ve zayıf toplum bireylerini mutsuzluğa, bencillığe ve bunalıma iten gelişmeye alternatif hangi değerler yükselmektedir? Bunları iyi tanımak ve statükodan uzak, yüksek manevralar yapmak durumundayız. Bunda da temel unsur, bir bütün olarak ekonomik dayanışma ve yüksek maneviyat ile ulusal toplumcu düşüncedir. Bu üç ayak üzerine sağlam basan her toplum diğer bütün değerlerini ve saygınlığını koruyabilir. Bunun için de paranoyak derecesindeki şüphe ve korkulardan arınmalıdır. Güven ve uzlaşma zeminleri geliştirmelidir. Bireyler sığ düşüncelerden kurtulmalıdırlar. İçimizdeki beni yokedip biz gerçeğine ulaşılmalıdır. Şüpheye yer vermeden bir imanla, insan ömrünün kısa olduğu, fa-

kat toplum ömrünün çok uzun olduğu gerçeği ile hareket edilmelidir. Bunları gerçekleştirebilmek için olabildiğince yüksek bilgi, hoşgörü ve olgunluk gerekmektedir. Bunları başaracak olgunluğu yakalayacak seviyedeyiz. Çünkü bu toplum büyük tecrübeler geçirdi!

Farklı yüklerdeki bulutların birleşmesi şimşek ve yıldırım, bunlar ise yağmuru getirecektir! 130 yıllık dağınık yapımızın gelişme sürecinde bunu yakalamak üzereyiz! Bilhassa Anadolu'da yaşayan Türkiye Çerkes Diasporası, Atayurt Kafkasya'da yaşayan kitle kadar bu toplumun geleceğini belirleyecek sorumluluğu taşımaktadır!

130 yıllık sürgün tarihinin 70 yılı, gerek Kafkasya'da gerekse Anadolu'da yaşamlarını devam ettiren bu toplum için, iki ayrı dünyada birbirlerinden tamamen kopuk, birlikte üretmekten yoksun edilmiş bir biçimde geçmiştir. Bunda da komünizmin ördüğü ve bütün ilişkileri engelleyen demir perde ile adı komünizm olmasa da, dışa kapalı Türkiye yönetiminin olumsuz rolleri çok büyüktür! İçerisini göremediğimiz Sovyet rejimindeki Kafkasya'da, sosyalizm masahının verdiği rehavetle şırınga edilen Pan-Slavist uygulamalarla, 19.cu yüzyılda uyanan temelde ırkı değil, kültürel birliği esas alan Birleşik Kafkas Milliyetçiliği yokedilmeye çalışılmıştır. Olabildiğince mikro düzeyde idari birimler oluşturularak, toplumun kültürel ulus düşüncesi köreltilmeye ve zaten geçmişte var olan kabile ruhunu canlı tutmaya çalışılmıştır. Bunda da yerli komünistleri çok iyi kullanmış ve desteklerini almıştır. Hatta sınıfsal yapı siyasi malzeme olarak kullanılmış, sosyalizmin klasik, ezilen emekçi halkın direnişi adı altında, gelecekte toplumu yönlendirebilecek ve kendisi için tehlike olacak elit kişi ve gruplar yokedilmiş ve toplumun önü kesilmiştir. Toplumun birlik bağlarında ve aile temelinde kuvvetli bir harç olan kültür birikimleri ve İslam yokedilmeye çalışılmıştır. Buna rağmen bütünüyle yokedilememiştir. Aynı Rus senaryoları bugün de Kafkasya'da sistemli bir şekilde sırayla ve bölge bölge uygulanarak kırılmaya çalışılmaktadır. Kafkas toplumunun büyük çoğunluğunun milli ve İslami yönde talepleri ve çalışmaları Rusya'yı rahatsız etmektedir ve maalesef içimizde geleneksel işbirlikçilerini de bulmaktadır. Ama toplumun bilinçli uyanışı hızlanmaktadır. Çok kısa da olsa demir perdenin eridiği şu beş yıllık süredeki ilişkiler, bunun böyle olduğunu göstermiştir.

Anadolu'da yaşamak zorunda bırakılan diğer kesim de, hür dünya (!) mensubu bir ülkede

olmakla birlikte, kaderi Kafkasya'da kalanlardan çok farklı olmamıştır. Çünkü, mutlu uygulayıcılarının dışında, ülkede yaşayan öz Türk toplumu dahil, her kesimi mutsuz kılan, hayat hakkı tanımayan, halka değil güce dayalı tanımını bile yapılamayan bir düzen içerisinde kalmışlardır.

Çerkes toplumu 1864 sürgünü ile birlikte, kitleler halinde Türk insanı ile aynı kaderi yüzdeyüz paylaşmış ve ülkenin geleceğine Türk ve diğer İslam unsurları ile birlikte imza koymuştur. Bunda da en büyük etken İslam kardeşliği ve Çerkes toplumunun devlete olan inancı ve samimiyetidir. 1923 yılına kadar, yani Cumhuriyet öncesi Osmanlı idaresinde bu İslam unsuru çok önemli faktördür. Çünkü İslam, düşünce ve inanç kardeşliği ile bunun yaşatılabileceği özgür vatan temelinde dayanır. Bundan hareketle, Osmanlı devletinin yozlaştığı ve zayıfladığı son dönemlerde, Kafkasya'ya ve Kafkas insanına yönelik yapılan siyasi ve askeri hatalar dışında, Çerkeslerin etnik kimlikleri, bir sorun olarak görülmemiştir. Bundan dolayıdır ki, Çerkes toplumu, dönemin aydınları ile kendi insanına ve Kafkasya'ya yönelik dil, eğitim, kültür ve hatta siyasi alanlarda çalışmalar başlatabilmiştir. Ancak 1923'te Lozan'da, din faktörüne göre tanımlanan ve buna dayalı haklarla donatılan azınlıklara karşın İsmet (İnönü) ve Ankara, Çerkesler için; Müslüman olduklarını dolayısıyla, kardeş olduklarını, ayrıca mütalaa edilemeyeceklerini, kardeşler arasında problem olamayacağı ve her türlü hakkın yerini bulacağı görüşü dile getirilmiştir. Fakat sonraki uygulamalar hiç böyle olmamıştır.

Etnik tanımlamanın din esaslı olmasına karşın, 1923 sonrasındaki tanımlama ve uygulama tamamen İslam dışı bir ırk temelinde dayandırılmıştır. Çok uluslu Osmanlı yapısına tepki olarak ırk temelinde dayalı ulus devlet oluşturulurken, değişik stratejiler uygulanmıştır. Bu bağlamda Etem Bey, Hain Etem yapılmış, yetmeyerek bu olumsuz imaja Çerkes etnik kimliği eklenerek, Hain Çerkes Etem tanımlaması ile bu kardeş toplum, psikolojik baskıyla potansiyel suçlu addedilmiştir! Bir dönemin diğer Türk unsurları ile birlikte Hilafet taraftarı olmuş Anzavur ile, bütün Anadolu insanı gibi Çerkeslerin İslami inançlarına yapılan baskı ile toplum kimlik bunalımına itilmiştir. Dilini kullanması, Türkçe değil gerekçesi ile soyadlarının kullanılmaması yönünde ve hatta temelsiz gerekçelerle Marmara bölgesinden Çerkes köylerinin doğu bölgelerine sürgün

uygulamaları ile bu toplum, haketmediği bir asimilasyon sürecine sokulmuş ve sindirilmiştir. 1923'ten demokratik döneme geçildiği 1950 yılına kadar hiçbir faaliyete müsaade edilmemiştir. Ancak 1950 yılından sonra, folklorik halk danslarına dayalı dernekler oluşabilmiştir. Ne yazık ki toplum, bu süre içerisinde yozlaşmış ve sanayi toplumuna geçiş sürecinde çok yönlü asimilasyon etkilerini göstermeye başlamıştır. Hatta bu yozlaşmayı Türk toplumu ile birlikte yaşamıştır.

Başlayan bu dernekleşme sürecinde bir araya gelen insanlar çok temel ve ortak özellikler gösterememektedirler. Türkiye'nin bölgeler arası farklı gelişmişlik özellikleri, toplumun genel yaşam tarzı ile devletin resmi eğitim politikasının çelişkileri, halkın ve devletin din ve hukuk anlayışındaki farklılıklar, resmi ideolojinin ütöpk Türk şövenizmini bilimsellikten uzak sloganlarla dikte etmesi, bölgelere göre değişik isimlerle oluşan reaksiyonlar, Türk toplumunda meydana gelen çok hızlı değişimlerin hazımsızlığı ve diğer toplumsal faktörler çok doğaldır ki, Çerkes toplumunu Türk toplumundan çok daha büyük çapta çelişkilere ve olumsuzluklara itmiş, insanlarımız kendilerini farklı biçimlerde tanımlamaya başlamıştır. Kendi kaderine terkedilmişlikten gelen bu insanlar, doğal olarak merkezkaç kuvvetler etkisinde dağılmışlardır.

İstanbul sosyetesinden gelen Çerkes'in, Güney Marmara yöresinin, Ege yöresinin, Orta Anadolu yöresinin, Güneydoğu yöresinin, Doğu Anadolu yöresinin, Orta Karadeniz ve Batı Karadeniz yöresinin Çerkeslerinin düşünce ve yorumlarında, ülke koşullarından kaynaklanan farklılıklar meydana gelmiştir. Hatta bu farklılaşma, Çerkes toplumunun yoğunluk derecesine ve o yöredeki etnik ve mezhep yapılarına bağlı olarak aynı yörenin il, ilçe ve köy bazında bile değişik özellikler arz etmiştir. Bütün bu farklılaşmalar sosyal, ekonomik, siyasal, dinsel, kültürel ve kimlik bilinci alanlarında oluşmuştur.

Diğer yanda toplumun Kafkasya'dan taşıdığı sınıf yapısı da bu çözülmeye gözardı edilemez. Belirli beyzadeler o payeleri miras olarak aldıklarından hakkını verme sorumluluğu gösterememişler, bencil yaklaşımlarla edindikleri resmi mevki ve kariyerleri, ekonomik ve sosyal çevreleri etkisinde ulusal benliklerinden kopmuşlardır. Belirli bir kesimi de gurur ve asaletinin ötesinde birşey geliştirememiş ve tarihin bir dönemindeki geleneklere takılıp kalmıştır.

Kendisini horlanmış, ezilmiş hatta dış-

lanmış gören alt sınıf için zaten kimlik problemi çok önemli değildi. Hatta toplumun çözülmüşlüğü ve bu gelenekçi yapısının bozulması belki bir kurtuluştur! Dolayısıyla pasif ve ilgisiz kaldı.

Bu iki uç arasında olayı şımarıklıktan ve duygusal tepki yaklaşımından farklı olarak, realist değerlendiren bir kesim, bu davanın eksenini oluşturmuştur. Bu eksene alt ve üst sınıflardan olup, bu sosyal yapıyı tarihin bir döneminde, o günün yaşam tarzında bir realize olduğunu kabul eden kesimler takviye güç oluşturmuşlardır. Doğrusu da, bireyin yetenek ve ahlak yapısının önem arzettiği İslam inancı ile, bireyin yetenekleri ve topluma hizmeti ile kariyer sahibi olduğu demokratik düşüncedir. Dolayısıyla kişinin, geçişteki sosyal sınıflardan herhangi birisine mensub bir aileden olması, günümüzde birey için üstünlük veya aşağılık duygusu oluşturmamalıdır. Bu toplum her sosyal katmanı ve alt etnik boyları ile Kafkas kültür bütünlüğünü oluşturmaktadır.

Türkiye şartlarında köyden kente göçte toplum üçüncü bir girdaba girmiştir Bu girdap, çarpık ekonomik gelişmelere ve hızlı bir kültür değişimine dayalı, yoğun siyasi kamplaşmalar ve ideolojik çatışmalardır. Toplum fertleri aile terbiyesi, dini inanç derecesi, geldiği bölgedeki etnik ve mezhep problemleri, toplumdaki sınıfsal yeri ve dışlanmışlık, çalıştığı işyeri, okuduğu okul, barındığı yurt ve benzer yerlerdeki zorlamalarla tercihler yapmak durumuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu sayılan faktörler etkisiyle, isteyerek veya istemeyerek, bazan da bilinçsizce ve tesadüfen bu gruplarda yerlerini almışlardır. Burada dört temel siyasi grup dağılımı oluşmuştur. Marksist temele dayalı sol, milliyetçi temele dayalı sağ, dini temele dayalı siyasal İslamcılık ve merkezi temelde liberal veya sosyal demokratlık.

Ülke genelinde görülen bu düşüncelerin alt fraksiyonlarında, Çerkes toplumunun fertlerinin yer alması doğaldı ve öyle oldu. Ancak her grup üyesi bulunduğu cepheden toplumunu şekillendirmek istedi. Çerkes gençliği sağ ve sol yönde en uç noktalarda ve grup liderliklerinde yer aldılar, enerjilerini bu yönde tükettiler, idam edildiler, ömürboyu hapislerde, yaşamak zorunda kaldılar. İşte bu doğal değildi! Burada geniş bir bakış açısı geliştirilemedi, belki bunu geliştiren düşünceler hayat bulamadı. İnsanlarımız kendi davalarını tartışmadan ve uzlaşma aramadan, ön yargılı ve ısrarcı tavırlarla ülkedeki siyasal kaosta değişik platformlara kaymışlar veya kaydırılmışlardır. Bu yaklaşım-

lar, toplumun çözülme sürecine büyük hız kazandırdı ve gençlik, belki de daha dinamik ve heyecanlı gördüğü siyasi gruplarda eridi. İnsanlarımızın her biri, sınıfsal yapımıza olduğu gibi, düşünce alanında da, kendi dünyasında kalmanın ötesinde, kendisi gibi düşünmeyi düşman gördü. Bundan da Çerkes toplumundan başka her kesim fayda gördü.

Bu dağılmada kendisini ezilmiş gören alt sınıf, ya radikal solda, ya radikal İslamcı gruplarda, ya da Türk milliyetçileri içerisinde yer alarak, bu gelişmeleri Çerkes toplumundaki dışlanmışlık psikozundan kurtuluş olarak değerlendirdi. Bir kesimi de istemeyerek, ama çaresizlikte bu gruplarda yer aldı.

Diğer üst sınıftan bir kesim ya salon sosyalisti olarak, ya merkez sağ ve solda yer alarak, ya da İslami grup ve Türk milliyetçileri yanında yer alarak sosyal çevresi ile tarihi özelliklerine ve kişiliğine uygun tatmin yolları aradı.

Her iki sınıftan olsa da belirli bir kesim, kendi kişiliği ve görüşlerine yakın bulduğu gruplarda Çerkes kimliği ile ve isteyerek, ancak, toplumuna ve/veya davaya (Türkiye'de ve/veya Kafkasya'da) kamuoyu oluşturabilme, fayda sağlama düşüncesi ile yer almışlardır. Diğer bir kesimi ise, fazla getirisi olmayacağını bilmesine rağmen, çaresizlikten istemeyerek bu gruplarda yer almışlardır. Bilinçsizce ve tesadüfen kendisini bu gruplar içerisinde bulanlarda azımsanmayacak orandadır.

Bir kesimde, kendince bilinçli ve doğru bildiği yolda ulusal davaya hizmeti, bu grupların dışında verdiği mücadele ile yapmaya çalışırken, kendilerini anti-sovyet veya anti-Türk tutumlardan kurtaramamışlardır. Bunlardan bir kesimi dünyaya, dolayısıyla Çerkes toplumuna kapalı sosyalist sovyetlere özlemine, duvar arkasında Çerkes toplumuna yönelik olumsuz gelişmeleri tanımadan veya ideolojik değerlendirme ile göremeyerek, teslimiyetçi bir yol ile, Çerkes halkının mücadelesini verdiği inandırıcıdır.

Hatta bundan hareketle olayı, içerisinde yaşadığı topluma düşmanlık derecesine varmıştır. Halbuki Çerkes toplumunun Türk halkı ile değil, aynı şekilde Türk halkının kendisi ile de barışık olmayan dayatmacı yönetimlerle problemi olabilirdi. Bir kısımda Çerkes halkının mücadelesini sosyalist devrime endekslemiştir.

Diğer kesim, anti-komünist ve resmi ideoloji dışında bir söylemde bulunmadan, Sovyet-Rus düşmanlığı veya anti-komünist olmakla Çerkes halkının mücadelesini verdiği inandırıcıdır.

Resmi ideolojinin uyguladığı politika ile oluşan asimilasyonla, Kafkasya'daki öz kardeşleri ile gelecekte bir başka duvarlar yükseldiğini görememiştir. Bir kısım da Kafkasya olgusundan yoksun, sadece diasporadaki sosyal birliktelikten öteye geçemeyerek, ülkede mevcut yarı aydın, güdümlü aydın ve halkın, din, ırk ve vatandaşlık konularındaki terminolojik yanlış tanımlamaları içerisinde yerini bulamamıştır.

Bir kesim insanımız, bu kaosu getirdiği açmazı görebilmişse de, sesini duyuramamış ve yerine çekilmiş, belki kahırla, belki ümitle bekleme noktasına gelmiştir.

Geçmişteki bu gelişmelerden dolayı kimseyi suçluyor ve yargılıyor değiliz. Geçmişimizdeki her dönem belki, o günlerin şartları ile bu tabloyu karşımıza çıkardı. Ancak, insanımızın "bugün" ne düşündüğü ve olayları kendi ulusal davası lehine nasıl değerlendirdiği önemlidir.

70 yılın son on yılında değişen şartlar ve yeni gelişmeler, belirli zeminlerde birleşmeler getirmiştir. Birbirine yakın birçok kişi ve gruplar birleşmiş, aynı kaygıları taşıyan birçokları ortak paydalar oluşturmuşlardır. Ancak geçmişteki saplantılarının izlerini kafalarından silmeyen birçok kişi, birlik yapılarına ya ilgisiz kalmakta, ya da samimi ve inançlı insanları yıpratarak bu davanın hızını kesmemektedirler. Bunları yapanların dava anlayışları ve inançları, şimdiye kadar yaptıklarının göstergesidir. Hatalar her zaman tekrarlanamaz.

Bizim milli Kafkas geleneğimiz ve insanlıkla birlikte gelişmesini tamamlayarak son din olan İslam inancımızda, kin ve intikama yer yoktur. Ama dürüst davranmak ve hatadan dönmek bir erdemdir. Ancak Allah'ın bu evrende yarattığı her şeyde, yaratılanların doğuştan var olan ve kendilerinin tayin etmediği genetik, biyolojik, etnik yapıları vardır. Bu özellikleri ile varlıklarını sürdürme hakkı bir gerçektir. Bunun ötesinde insanların sonradan geliştirdikleri düşünce ve inanç hakları vardır. İnsanlar bu hakları adil bir dağılımla sahiplerine teslim etmelidirler.

Hak ve adalet bu evrende yerine getirilmesi gereken vazgeçilmez bir varlıktır. Bu varlığa ulaşana dek mücadele vermek bir insanlık gereğidir. Kendi içimizde ve dışımızda, insanlara ve toplumlara bu hakları mutlaka teslim edilmelidir.

Toplumun bütün özellikleri ile kabullenerek, halkı şahsiyetli bir yapıda birlik yönünde kendi içerisinde barışık kılmak her bireyin temel şiarı olmadıkça çözülme kaçınılmazdır.

DEVAM EDECEK

Kuzeybatı Kafkasya Ekonomik Bölgesi

Engin Şekerci

Soğuk savaşın sona ermesinin ardından ideolojilerin cazibesinin bitmesiyle dünyada istikrar, pazar ekonomisi, karşılıklı ekonomik bağımlılık gibi yeni değerler yükselişe geçti. Anglo-Sakson ülkelerin başını çektiği egemen blok, dünyayı tek pazar haline getirmeye çalışıyor. Bunu yaparken de ülkeleri iktisaden birbirine bağımlı hale getirerek hiç kimsenin bölgesel hegemonya kurmasına izin verilmeyecek. Birbirine muhtaç ülkelerin savaşmayacağı, ekonomik işbirliğinin siyasi istikrar getireceği düşünülüyor.

Yeni oluşmakta olan uluslararası sistemde etnik kimliğimizle varolmanın koşulu, oyunu kurallarına göre oynamaktır. Madem düzeni biz oluşturamadık, adapte olma esnekliğini gösterebilmeliyiz. Bu bağlamda "yükselen değerler-oluşan düzen" bütünlüğünü inceleyelim ve kendi şartlarımıza nasıl uygulayabileceğimizi araştıralım.

"Kuzey Kafkasya ve pilot bölgeler" başlıklı yazımızda (bkz. Yedi Yıldız 5. sayı s. 22) Kuzey Kafkasya'nın sağlıklı bir üst birlik aşamasına gelebilmesi için batı ve doğu bölgelerinin kendi içlerinde yapılanmayı sağlam oluşturmaları gerektiğini savunarak, iki bölge için objektif (nesnel) koşullar ortaya koymuştuk.

Şimdi Kuzeybatı bölgesinin koşullarını yeniden hatırlayalım. Kıyıboyu Şapsığ, Abhazya, Adige, Karaçay-Çerkes ve Kaberday-Balkar'ın othoton unsurları olan Adige, Abhaz, Aşuva-Aşkaruva nüfusun tek etnik ve dil kökenine dayanır. Dolayısıyla bu unsurların ortak kültürel ve ekonomik birliğe gitmeleri doğal ve zorunludur. Zorunlu olmasının sebebi Kuzeybatı Kafkasya'da 1864 ve 1878 sürgünlerinin sonucu olarak nüfus sıkıntısı yaşanmasıdır ve nüfus sıkıntısı ekonomik güç, sosyo-kültürel birlikle telafi edilmelidir.

Kuzey Kafkasya'yı muhatap alan her ekonomik hesap, dönüş ve nüfus boyutuna bağımlıdır. Böylesine kritik dengelerin söz konusu olduğu bir bölgede ulusal menfaatler her zaman özel çıkarların önündedir.

Çözüm Kıyıboyu Şapsığ, Adige, Karaçay-Çerkes ve Kaberday-Balkar'ı içine alacak bir Kuzeybatı Kafkasya Ekonomik Bölgesi oluşturmaktır. Bu girişimden amaçlananlar şunlardır:

1) Tek kökene dayanan, ama yapay Sovyet sınırlarıyla ayrılmış Adige, Abhaz, Aşuva-Aşkaruva toplumlarının zaten varolan birlikteliğini ekonomik zemine oturtmak,

2) Pazar ilişkileri sayesinde Adige, Abhaz, Aşuva-Aşkaruvaları tek dile çekmek,

3) Bölgedeki nüfus sıkıntısını ekonomik güç ile telafi etmek,

4) Bölgede Çerkes sermayesi oluşturmak,

5) Refah yoluyla bölgede siyasi istikrarı egemen kılmak,

6) Bölge için yaşamsal olan dönüşün ekonomik altyapısını hazırlamak,

7) Bölgeyi belli sektörlerin merkezi haline getirerek "stratejik bağımlılık" yaratmak.

Proje siyasi amaç taşımadığı için sınır değişikliği sözkonusu olmayacak, dolayısıyla Rusya Federasyonu da birliğin parçası olacaktır. Ekonomik bölge, son analizde Kafkasya ile diasporanın ilişkilerini de güçlendirmeye yönelik olduğundan diasporanın en yoğun yaşadığı Türkiye de taraf olacaktır. Bu şekilde Türkiye ve Rusya Federasyonu da karşılıklı yarar ilkesi içinde ilişkilerine yeni bir boyut ekleyecek, bunun sonucu olarak da Kuzeybatı Kafkasya Ekonomik Bölgesi'nin doğal garantörü olacaklar. Kafkasya ile diasporanın ilişkileri daha rahat ve resmi bir zemine oturacaktır.

Rusya Federasyonu'nun projeye sıcak bakmaması için bir sebep yoktur. Çünkü bölge sınır değişikliği veya ayrılıkçılık peşinde değildir. İkinci, bölge dışarıdan sermaye, teknoloji, hüner, vasıflı işgücü transferine imkan vererek istikrar ve zenginlik yatağı olacaktır. Üçüncüsü, çalkantılı BDT'nin jandarmalığına soyunan Rusya Federasyonu'nun özellikle Kuzey Kafkasya'da siyasi ve ekonomik istikrara ihtiyacı vardır. Bölge de bunun için tek çaredir.

Bölge fikri uluslararası trendlere (yönelimlere) ters düşmemektedir. Madem ki günümüzde oyunun adı pazar istikrarı ve karşılıklı yarardır, Bölge de herkesin kazanmasını mümkün kılacaktır. Bu sayede Kuzey Kafkasya ve diaspora ilişkileri yoğunlaşacak; Kuzeybatı Kafkasya istikrar ve refaha kavuşacak; Türkiye, Kafkasya ve Rusya pazarlarına girecek; Rusya Federasyonu sermaye ve istikrar ithal edecek. Karadeniz ve Kafkasya bölgesinde istikrar anlamında Bölge'nin siyasi ve güvenlik konularına olumlu etkisi de gözardı edilmemelidir.

Böyle bir proje hayata geçirildiği takdirde diaspora örgütlerinin, yerel cumhuriyetlerin yönetimlerinin, Kafkas Halkları Konfederasyonu'nun, Rus ve Türk yetkililerin taraf olarak katılmaları beklenebilir.

Abhazya'nın Bağımsızlığının Anlamı

Ömer Aytek Kurmel

Selam olsun Kafkasya babamız, Abhazya annemiz!"

"Abhazya Tarihi" koleksiyonu

Aqua, 1991 s. 281

14 Ağustos 1992'de Gürcistan tarafından işgal edilen Abhazya Cumhuriyeti yiğitlik, kan ve gözyaşı ile dolu bir savaşın ardından 27 Eylül 1993'de kurtarılmıştı. Abhazya onurlu bağımsızlığını bir yılı aşkın süredir devam ettiriyor.

Özgürlük savaşı boyunca kalplerde ve dillerde bayraklaşan bağımsızlık hedefine sonunda ulaşıldı. Bağımsızlıkla amaçlanan neydi? Bağımsızlıktan nasıl yararlanmalı? Bağımsızlığı korumak için ne yapmalı? Bu sorulara doğru cevap verebilmek için üç soruyu yanıtlamak gerekiyor:

1) Abhazya'nın tarih boyunca karşılaştığı sorunlar neydi?

2) Abhazya'nın günümüzdeki sorunları nedir?

3) Abhazya neden bağımsızlık istemiştir?

Teşhis konulursa tedavi de kolay olacaktır. Yukarıda ki üç sorunun da cevabı "nüfus" faktörüne bağlıdır.

Abhazya Rus-Kafkas savaşlarının bittiği 1864'den beri sistematik bir etnik temizliğe tabi tutulmaktadır. Etnik temizlik kampanyası yıllar boyunca katliam, sürgün, asimilasyon, zorla isim değiştirme, inkar, Gürcü kolonizasyonu biçimlerini almıştır. Abhazları 1966 ve 1978'de başkaldırıya yöneltene nüfus sorunu ile bağlantılı olan dil ve kültür konuları olmuştur. Abhazlar sayısal zaafı sebebiyle kolay lokma görülmüşler, yok sayılarak asimile edilmek istenmişlerdir. Yani Abhazya'nın tarih boyunca tüm sorunları (siyasi veya kültürel görüntü altında da olsa) nüfus meselesinden kaynaklanmıştır. Gerçek niyetler Ağustos 1992'de ortaya konmuş, Abhazlar kültür değerleri ve yaşam alanları ile birlikte toptan katledilmek istenmiştir.

Abhazya'nın tarihi sıkıntıları sıralamasında nüfus, probleminin hemen ardından gelen faktör siyasi statüdür. İradesi dışında Gürcistan'ın sınırları içine itilen Abhazya sayısal zayıflığı da eklenince günümüze kadar Kartvel şovenizminin kurbanı olmuştur.

Bu yorumlar ışığında Abhazya bağımsızlığının pratiği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır;

1) Tarih boyunca Abhazya'nın aleyhine işlemiş metropol-çevre ilişkisi bitmiştir. Bağımsızlığı henüz de facto (fili) da olsa Abhazya artık Gürcistan'ın toprağı değil, eşit statüler temelinde sınır komşusudur. Gürcistan ile ilişkiler artık Abhazya'nın dış işidir. Bağımsız Abhazya Tiflis'in şoven baskılarından kurtulmuş, siyasi, ekonomik ve kültürel kararlarında özgür hale gelmiştir.

2) Abhazya'nın tarihsel "nüfus problem"ini çözme fırsatı doğmuştur. Nüfus sorununu çözenin en etkili yöntemi olan diasporanın Abhazya'ya dönüşü önünde resmi engel yoktur. Dönüş süreci Abhazya'nın yarısını garantiye alırken diasporada geniş kitlelerin asimile olmasını da önleyecektir. Abhazya'nın "milli nüfusu" en kısa sürede azami miktara ulaştırılmalıdır. Çünkü savaş da seçim de nüfusla yapılmaktadır.

3) Çok-etnili ve kültürlü olmakla beraber bağımsız Abhazya bir Abhaz ve Kuzey Kafkasya yurtdur. Gürcü işgalinden zarar gören ve işgalcilere karşı direnen tüm etnik kümelerin kültürel varlıkları tanınmakla beraber Abhazya öncelikle Abhazlar'ındır ve Kuzey Kafkasya toprağıdır. Bu, bağımsız Abhazya'nın kardinal (esas) prensibi olmalıdır. 5000 yıllık millet, 1200 yıllık devlet geleneğine

sahip Abhazların, kendi iradelerinin hakim olduğu bir düzen kurması en doğal hakkıdır. 1864'den bu yana yurtdan sürgün edilmiş, şiddet yöntemleriyle kendi toprağında azınlık hale getirilmiş, nüfusu Kafkasya ile diaspora arasında bölünmüş ve nihayet kültürüyle beraber toptan yokedilmek istenmiş Abhaz halkının aynı karanlık yıllara dönmemesinin tek teminatı kendisine ait bir devlettir. Ve elbette diğer Kuzey Kafkasyalı kardeşlerinin desteğidir. Abhazya'nın çok-etnili yapısının korunması ile ilgili yöntemler üzerinde tartışmalar olması beklenebilir. Şu unutulmamalıdır: Abhazya herşeyden önce Abhaz ve Kuzey Kafkasya toprağıdır. Hiç kimse tarih boyunca acı çekmiş Abhaz toplumunun ulaştığı bu noktada kendi güvenliğini tehlikeye atacak adımlar atmasını bekleyemez ve ülkenin çok-etnili yapısının korunması romantizmi Abhaz varlığının tehdit edilmesine zemin oluşturamaz. Abhazya Gürcü belasından sonra yeni etnik sorunlar yaşamak istememektedir. Abhazya ve Abhazların sonsuza kadar varolması Abhazca'nın tartışmasız resmi dil olmasına, Abhazya ile diğer Kuzey Kafkas bölgelerinin ayrılmaz bir bütün olduğunu anlatan milli tarihin öğretilmesine, milli adetlerin ve kimliğin istikrar içinde korunup geliştirilmesine, Kafkasya ile diasporanın tek vücut olarak kaynaşmasına, kardeş Kuzey Kafkas cumhuriyetleri ile ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel, güvenlik ilişkilerinin kurumlaşmasına bağlıdır.

4) Milli hedeflerin emrinde, bağımsızlığı destekleyen bir ekonomik sistem ve milli sermaye sınıfı oluşturulmalıdır. Sağlıklı bir ekonomi oluşturulamadığı takdirde askeri zaferle hayata geçirilen bağımsızlığın sürdürülmesi imkansız olacaktır. Birinci olarak, sermayenin Abhaz ve diğer Kuzey Kafkasyalı unsurlar elinde toplanmasıdır. İkincisi, mülkiyet ve özelleştirme gibi konularda ülkenin nüfus ve toprak sorunlarından kaynaklanan güvenlik ihtiyacıyla dikkate alınarak stratejik sektörler ve kaynaklar masraflı da olsa devletin elinde tutulmalıdır. Arazi ve sanayi tesisleri satışında ve sermaye oluşumu veya girişinde milli unsurlar teşvik edilmelidir. Milli nüfus sıkıntısı yaşayan, coğrafyasını henüz tam olarak milli nüfusun denetimine vermemiş, bazı "yabancı" etnik unsurlar barındıran, üzerinde hala emperyalist hesaplar yapılan Abhazya'da tam bir özelleştirme siyasi itibardır. Ekonomik faaliyetlerde bireylerin çıkarları değil, ülkenin ve toplumun güvenliği öne çıkarılmalıdır.

Bu yazdıklarımız kuşkuşuz bir temenniden, görmek istediklerimizden ibarettir. Ülkenin kaderini belirleyecek olanlar emperyalist Gürcü saldırısına karşı koymuş başkan Ardızınba ve yiğit Abhaz halkıdır. Biz Kuzey Kafkaslıların onur abidesi bağımsız Abhazya'nın aynı karanlık günlere dönmemesini istiyoruz.

Abhazya süper ülke, büyük devlet veya bölge gücü değildir. Bağımsızlığın etkinliği siyasi statü, dönüş ve toprak güvenliği ve statü sorunlarını çözmek için gerekli ortamı yaratmış ve bu yolda ciddi mesafe katetmiştir. O halde Abhazya'nın kısa vadede ekonomik bağımlılığı veya Rusya'nın Gürcistan'a karşı kazandığı stratejik üstünlük görüşleri bağımsızlığın değerini azaltmayacak spekülasyonlardır. Gelinek noktada gerçek galip Abhazya, gerçek mağlup ise Gürcistan'dır.

Diasporada Türkiye Farkı

Nail Sönmez

Kırkbeş ülkeye yayılmış Çerkes diasporasının en yoğun yaşadığı ülkeler Türkiye, Ürdün, Suriye, İsrail, Almanya, Hollanda ve Amerika'dır. Ama bu ülkeler içinde Türkiye'nin ayrı bir yeri vardır. Bu fark Türkiye'den ve Türkiye'deki Çerkes toplumundan kaynaklanmaktadır.

Türkiye'nin Çerkesler için önemi Amerika'nın Museviler için taşıdığı anlama benzetilebilir.

Türkiye herşeyden önce Ürdün ve Suriye'den farklı olarak Osmanlı İmparatorluğu'nun varisidir. Bunun sonucu olarak da Balkanlar, Ortadoğu, Kafkasya'da psikolojik ve pratik avantaja sahiptir.

Türkiye Karadeniz ve Kafkasya bölgelerinde gücüyle orantılı olarak insan hakları, demokrasi ve istikrar konularında belirleyici rol oynayabilir.

Türkiye'nin Rusya Federasyonu ile ilişkisi atavatan ve diasporadaki Kuzey Kafkasyalıların kaderi üzerinde önemli etki yapacaktır. İki ülkenin işbirliği içinde olması Kafkasya ile diasporanın ilişkisinin yoğunlaşması, dolayısıyla ziyaret, yerleşme, yatırım, öz değerlerimizle yaşama şansımızın artması anlamına gelecektir.

Türkiye Cumhuriyeti ekonomik yardım, yatırım ve meslek eğitim konularında da avantajlıdır. Sistem değişikliğine ve oyunun kurallarına alışmaya çalışan Kuzey Kafkasya'nın ekonomik-potansiyel ve insan kaynaklarının değerlendirilmeye ihtiyacı vardır. Sanayi, teknoloji, bilim ve eğitim alanlarında mesafe almış Türkiye'nin bu ihtiyaca cevap verecek gücü vardır. Türkiye bu noktalarda da Ürdün ve Suriye'nin önündedir.

Hedef ve çıkarlarını Ortadoğu ile sınırlayan Ürdün ve Suriye'nin tersine, Türkiye'nin tüm Avrasya üzerinde siyasi ilgisi ve ekonomik beklentisi vardır. Başta Kuzey Kafkasya olmak üzere Avrasya'ya açılma sürecinin motoru da Türkiye'de yaşayan Çerkes diasporasıdır. Dolayısıyla Çerkesler Türkiye'nin sadece iç mozağının zenginliği değil, dışa açılışının da itici güçlerindedir. Kuzey Kafkasya'nın bölge gücü Türkiye'ye gereksinimi olduğu gibi, Türkiye'nin de Kuzey Kafkasya'ya ve Çerkes kökenli yurttaşlarının faaliyetine ihtiyacı vardır. Türkiye büyük düşünmelidir. Türkiyeli Çerkesler de bölgesel refah ve istikrara katkıda bulunacaklardır.

Türkiye'nin desteğini almak kesinlikle pan-

Türkizm veya pan-İslamizm olarak anlaşılmamalıdır. Sivil, modernist, kalkınmacı bir işbirliği akla gelmelidir. Pan-Türkizm başka Türkiye olmak üzere herkese zarar verecek, istikrarsızlığa yol açacaktır.

Bakış açımızı ülke bazından toplumsal baza kaydığımızda da Türkiye Çerkeslerinin nesnel ve öznel farklılığını görüyoruz. Türkiye Çerkesleri diasporanın en kalabalık kolonisidir. Dolayısıyla tüm girişimlerde Türkiye Çerkeslerinin öncü olma zorunluluğu vardır. Dönüş, yatırım gibi konularda Türkiye Çerkesleri oynamaları gereken rolün ayrımında olmalıdır. Türkiye Çerkesleri varlıklarını korumadıkları takdirde kendilerine umut bağlamış Kuzey Kafkasya'ya nasıl bir zarar vereceklerini bilmelidirler. Dahası, diaspora Türkiye ile Rusya Federasyonu arasındaki ilişkilerde karşılıklı yarar ve istikrar anlamında doğal köprü olacaklardır.

Kuzey Kafkasya'nın değişik otohton renk tonlarını en canlı biçimde barındıran Türkiye diasporasının birlik ruhu konusunda Kuzey Kafkasya'ya götüreceği çarpıcı mesajlar vardır. Diğer bir deyişle Kuzey Kafkasya'daki uluslaşma sürecinde oynayacağımız rol inkar edilemez.

Türkiye diasporasının işletmecilik, mühendislik, kamu yönetimi, hukuk, diplomasi, medya gibi devletleşme sürecinin kritik halkalarında Kafkasya'ya bilgi aktarması şarttır. Türkiye Çerkesleri bu potansiyelle sahip olması, Türkiye entelektüel ikliminin buna imkan vermesinden kaynaklanmaktadır.

Kuzey Kafkasya'nın Türkiye'nin gündemine sokulması bizlerin örgütlülük ve becerisine bağlıdır.

Bunları Türkiye Çerkeslerine üstünlük duygusu vererek diğer diaspora ülkelerindeki kardeşlerimize yabancılaşmaları için yazmadık. Türkiye diasporası potansiyelini tanımalı, görevin yüceliğini anlamalı, kendisinden beklenenlerin farkında olmalı ve kapasitesiyle orantılı başarılar kazanmaya başlamalıdır.

Kuzey Kafkasyalılık tarihini olumlu veya olumsuz, Türkiyeli Çerkesler yazacaktır. Görev büyük, misyon kutsaldır.

Haydi Türkiye'de yaşayan Kuzey Kafkasyalılar; Kuzey Kafkasya'nın ihyası ve bölgesel istikrar için görev başına!

Batı Ülkelerinde Çerkes Gençliğinin Sorunları

Ömer Aytek Kurmel

Yüzlerce Çerkes ailesi hayatlarını kazanmak için batı ülkelerinde çalışmaktadır. Asimilasyon sorunu Türkiye, Ürdün, Suriye gibi "birincil diaspora" ülkeleriyle aynı olmakla beraber, içinde yaşadıkları sanayileşmiş toplumların dinamiklerinden kaynaklanan özgün sorunlarla da karşı karşıyadırlar. Ancak özellikle gençlerin sorunları acildir.

Elinizdeki çalışma, ağırlıklı olarak Amerika'da yaşayan Suriye kökenli Çerkesleri kapsamakla beraber "üçlü kimlik" (yaşanan ülke kimliği, göçedilen ülke kimliği, Çerkes kimliği) kavramını paylaştıkları için Almanya ve Hollanda'da yaşayan Çerkes gençlerinin gerçeklerini de içermektedir.

Önce göçmen Çerkes toplumunun sosyo-ekonomik ve kültürel profiline bakalım. Orta yaş ve üstü kuşağın resmi eğitim ve ekonomik düzeyi düşüktür. Batıya ekonomik kaygılarla gelmiştir. Kırsal kökenli olması dolayısıyla dil, adet gibi geleneksel motiflere sahiptir. Ama geleneksel değerler ile resmi eğitimi birleştiren "Çerkes aydını" tiplerinden yoksundur. Varolan az sayıda insan da, toplumun bilinen sosyal hastalıkları nedeniyle kendi insanlarından uzaklaşmaktadır.

Batı ülkelerinde yaşayan göçmen Çerkes gencinin temel sorunları kuşaklar arası ilişkinin kopukluğu ve Çerkes kimliği ile ilgili bilgi eksikliğidir. Sonucu da Çerkes gibi yaşayamamak ve ebeveyn ile ters düşmektir.

Hem anne hem baba çalıştığı için aile birlikte zaman geçirememektedir. Gençlerin bilgilenme sıkıntısı sadece zamansızlıktan kaynaklanmamakta, ebeveynin bilgisi gençlerin etnik kimlikle ilgili sorularını cevaplamaya yetmemektedir.

Gençler, yaşanan batı ülkesinde dünyaya geldikleri veya büyüdükleri için sistemi daha iyi tanımakta ve yerel dili aksansız konuşabilmektedir. Yani ebeveyn ile dış dünya arasında köprü vazifesi görmektedirler. Bu da ebeveynin otoritesini peşinen azaltmakta ve gençler Çerkeslik de dahil ailelerinden gelecek hiçbir telkini dikkate almaya değer bulmamaktadır.

Ailede Çerkeslik ile ilgili anlatılanlarla gencin gerçek hayatta gördükleri çelişiklerle doludur. Nartlar'ın asil ve cesur torunları batının maden ve fabrikalarında ter dökmekte, içinde yaşadıkları toplumun marjinal kesimlerini oluşturmaktadır.

Çerkes genci sıklıkla şunu sormaktadır: "Çerkes toplumu neyi başardı? Biz siyaset, meslek, ekonomi, felsefe, güzel sanatlar, bilim dünyasında kimleri yetiştirdik? Biz neden üstünüz?" Ya cevap verecek kimse bulunamamakta, ya da alınan cevap olumsuz olmaktadır.

Çerkes genci çevresinde örnek alabileceği kişiler (role model) bulamamaktadır. Bu da okuyarak getto çemberini kırmayı özendirilmekte, kısır bir döngü sürmektedir. Amerika'daki dernek bu gerçeğin farkında olarak yakınlarında başarılı öğrenci ve meslek sahiplerine sıkça yer vermektedir.

Ebeveyn gençlerin Çerkes "olmasını" istemekte, ama Çerkesliğin tam olarak ne anlama geldiği ve nasıl yaşanacağı anlatılamamaktadır. Bu durumda gençler,

verilmeden kendilerinden birşey istendiğini düşünmektedir. Gençler kendilerine Çerkesliğin öğretilmekle beraber sürekli gözaltında tutulduklarına ve hata yaptıkları zaman acımasızca eleştirildiklerine inanmaktadırlar.

Göçmen Çerkes genci üçlü kimlik içinde bunalmaktadır. Taşdığı pasaporta göre Türk ve Arap, yaşadığı ülkeye göre Amerikalı ve Avrupalı, evde sürekli duyduğu ama kafasında bir türlü konumlandıramadığı Çerkes kimliği arasında kafası karışmaktadır. Ama bileneceği sağlıklı kaynaklar bulamamaktadır. New Jersey'deki Çerkes kolonisi içinde modaya göre kendisini İtalyan veya başka etnik gruplara mensup gibi gösteren gençlerimizin sayısı az değildir.

Çerkes genci Amerikalı veya Avrupalı arkadaşlarına kendisini anlatamamaktadır. Batının dev metropollerinde Çerkes tanınmamakta, saatlerce süren konuşmalar Çerkes gencinin Arap veya Türk zannedilmesiyle sonuçlanabilmektedir. Burada "karşılıklı iletişim" (feed back) eksikliği ortaya çıkmaktadır. Türkiye, Ürdün ve Suriye'de eksik de olsa Çerkes kimliği bilinirken Amerika ve Avrupa'da Çerkes denildiği zaman yankı gelmemektedir. Bu durumda genç günlük hayatında kendisini Çerkes olarak kabul ettirememekte ve bunun olumsuz etkilerini yaşamaktadır.

Çerkes gençliğinin gözünde dernek yaşlıların kahvehane haline getirdikleri, kendileri için hareket alanı bulunmayan ve müdavim yaşlılar tarafından gözlenerek tenkit edildikleri bir mekan olmaktan öteye anlam taşımamaktadır. Kendilerine anlatılmayan ve tek başlarına öğrenmeye terkedildikleri Çerkeslik ise üst kuşaklardan gördüklerinden ibarettir. Bazıları "thamate" sıfatı taşıyan yaşlıların yaptığı ise haset, ayrımcılık, ayrılıkçılık, rekabet, dedikodu ve birbirini mahkemeye vermektir. Tüm bunlar karşısında Çerkes genci ya toplumundan uzaklaşmakta ya da karşılaştığı çifte standartlarda isyan etmektedir.

Çerkes genci hakim kültür niteliği taşıyan batı yaşam biçimine yenik düşmektedir. Özellikle de biraz okumuşsa Çerkes toplumu onu içinde kalmaya özendirilmemektedir. Güncelleşmemiş geleneksel ilişkiler ve yaşam biçimi evlatlarını reklam ve tüketime dayalı hakim kültüre kaptırmaktadır. Kısacası, televizyon evin içine girerek Çerkes kimliğini gölgelemektedir. Bir kısır döngü içinde Çerkes yaşamı da kendisini güncelleştirmemekte, kayıpları arttıkça içine daha fazla kapanıp gelenekselliğe daha çok sarılarak yeni kayıplara zemin hazırlamaktadır.

En büyük sorun problemin tartışılmamasıdır. İthal reçetelerle çözümler sunmak yerine toplumun kendi meselesini tartışması teşvik edilmelidir. Dernek yöneticileri, yaşlılar, anne ve babalar, gençler, aydınlar sorunu kendi aralarında sansürsüzce tartışmalı, herkes özeleştiri yapmalıdır. Söz konusu olan Çerkes gençlerinin şahsında Çerkes toplumunun geleceğidir. Batının ekonomik ve siyasi olanakları davanın emrine verilecekse, bu ülkelerde bilinçli ve dinamik bir gençliğin yetişmesi elzemdir. Bunun tedbirleri de şimdi alınmalıdır. Çünkü kaybedilecek çok fazla zaman kalmamıştır.

Bir İbret Öyküsü: Aziz Ali Paşa

İbrahim Şekerci

Shaplı Aziz Ali Paşa hem Mısır hem Osmanlı tarihinde iz bırakmıştır. Ahd Cemiyeti'ni kurmuş, Mısır Genelkurmay Başkanlığı yapmış, 1952 Hür Subaylar darbesinin manevi önderi olmuş ve ölmeden hemen önce Mısır'ın Moskova büyükelçiliği görevinde bulunmuştur. Ama bu önemli siyasi ve askeri şahsiyet Çerkes toplumuna en küçük bir hizmet götürmemiştir. Buna rağmen "Köksüz" olmaktan kurtulamamıştır. Galiba Aziz Paşa'nın renkli yaşamının en ilginç yanı da budur.

Aziz Ali Paşa fanatik bir İngiliz düşmanı olmanın yanında Osmanlı birliğinin ateşli bir savunucusudur. Ama İttihat Terakki Partisi'nin (İTP) aşırı Türkçü politikalarının Arap topraklarında yürümeyeceğini, dahası ters etki yaparak Osmanlı İmparatorluğu'nu dağılmaya götüreceğini düşünmektedir. Bu görüşünü askeri okuldan sınıf arkadaşı savaş bakanı Enver Paşa'ya açınca hakkında idam cezası verilir. Arap milliyetçiliğinin sözcülüğünü yapmakla, Türk olmadığı için imparatorluğun parçalanmasını teşvik etmekle suçlanmaktadır. Oysa Paşa Türkçü politikaların terkedilmesini imparatorluğun bekası adına istemektedir. Arap aydınlarının ricasıyla Cemal Paşa'nın araya girmesi sonucunda Enver Paşa ikna olur ve Aziz Paşa'nın İstanbul'dan ayrılması şartıyla onu affeder.

Kahire'ye dönen Aziz Ali Paşa'ya Hicaz'dan davet gelir. 1916 yılında Osmanlı devletine karşı Arap isyanını başlatan Şerif Hüseyin, Aziz Paşa'dan kuvvetlerini eğitmesini istemektedir. Aziz Paşa Arap isyanını aşırı Türkçü politikalara karşı doğal bir başkaldırı olarak tahayyül etmekte ve kültürel hakların elde edilmesiyle sona ereceğini düşünmektedir. Ama Hicaz'a gittiği zaman gördükleri düşündüklerinden tamamen farklıdır. Araplar İngiliz parasıyla Osmanlı'ya karşı isyan etmiş ve tam siyasi bağımsızlık peşindedirler. Aziz Paşa, Şerif Hüseyin'e Osmanlı birliğini bozacak hareketlere girmemesini önerince sert bir karşılık görür. İTP önderliğinin Araplara hizmet etmekle suçladığı Aziz Paşa bu defa da Şerif Hüseyin tarafından Arap olmadığı için Arap bağımsızlığına zarar vermekle itham edilir. Üstelik Aziz Ali Paşa Çerkesçe bilmemekte, günlük dil olarak Arapça'yı kullanmaktadır. Aziz Ali Paşa bu durumda yapması gerekeni yaparak Kahire'ye döner.

Paşa'nın öyküsü diasporanın köksüzlüğünün küçük bir örneğidir. Çerkeslik adına zerrece kaygı taşımayan Aziz Aliler ve Ethemler vefa yolunda hain olmuşlardır. Güneydoğu Anadolu'da etnik temizliğe uğratılan, Ürdün, Suriye, İsrail ve Kosova'da istenmeyen kardeşlerinden farklı değildirlere.

Aziz Ali Paşa şunu hiç bilemedi: Çerkesliğinin farkında olmasa bile, birileri onun kim olduğunu her zaman bilecek ve günü geldiğinde ona karşı kullanacaklardır. Halkına dönmenin ve ona hizmet etmenin tadına varamadı. Hayatı boyunca halkının yanında yeralamayan bu faninin ibret verici yaşam öyküsü belki yeni Aziz Aliler'in kazanılmasına yardımcı olacaktır. Allah taksiratını affetsin.

Çeçenistan'daki Saldırı ve Provakasyonlar Kınanıyor

Çeçenistan Cumhuriyeti'ne karşı Rusya ve destekçileri tarafından başlatılan saldırı ve provakasyonlarla ilgili olarak, Kafkas-Çeçen Dayanışma Komitesi İstanbul'da bir basın toplantısı düzenlemiştir. 30 Kasım 1994 Çarşamba günü Kalyon Hotel'de gerçekleşen toplantıya Çeçenistan Parlamentosu üyelerinden Seyid Hasan Ebu Müslimov da katılarak ülkedeki son gelişmeler basın mensuplarına aktarılmıştır.

Kafkas-Çeçen Dayanışma Komitesi tarafından hazırlanan basın bildirisi katılımcılara dağıtılmıştır.

Rusların XVI. yüzyılda Kuzey Kafkasya'daki Terek Nehri'ne kadar inmeleri ile Çeçen-Rus savaşları başlamıştır. Rusya daima daha da güneye inmek için ne mümkün ise yapmış. Çeçenler ise geçit vermemiştir. 1785-1859 tarihleri arasında 74 yıl Ruslarla savaşan Çeçenler, Şeyh Şamil'in 1859 yılında esir olması ile Rusya'nın fiili hakimiyetine girmişlerdir. Bu tarihten itibaren Çeçenistan işgal ve istila edilmiş, ancak halk 1860-1861, 1864, 1877-1878, 1918-1920 yıllarında aralıklarla Ruslar ile savaşmaya devam etmişlerdir.

Çeçenlerin Rusya'nın hakimiyetini kabul ettiğine dair tarihte hiçbir yazılı belge yoktur.

S.S.C.B. döneminde 1921-1922, 1928-1929 yıllarında mevzii direnişlerde bulunan Çeçenler 1944 yılında Stalin tarafından topluca Sibiryaya içlerine sürüldüler. 1944 yılında 800.000 kişi olarak sürgüne giden Çeçen halkı 1957 yılında 225.000 kişi olarak anavatanlarına döndüler. 33 yıl sonra nüfusları 1.000.000'a ulaşan Çeçenler 1990 yılında Sovyet anayasasının "nüfusu 1.000.000'u aşan halkların kendi geleceğini belirleme hakkına sahip olduğu" hükmüne dayanarak 26.11.1990 yılında eski yönetimi tasfiye ederek egemenliklerini ilan ettiler. 6.9.1991'de ise Çeçenistan bağımsızlığını ilan etti. Yapılan seçimlerde Cohar Dudayev Devlet Başkanlığı'na seçildi. 1992 yılında Rusya Federasyonu ile imzalanması istenilen ortaklık anlaşmasını reddetti.

Çeçen halkının bağımsız yaşama azmini kıramayacağını anlayan Rusya, muhalefet ismi

altında birtakım paralı askerlere ağır silahlar ve para vererek iç karışıklık görüntüsü altında örtülü müdahaleye başladı.

Bu gün ekonomik ambargo ile halk açlığa mahkum edilip Rusya'ya boyun eğdirilmeye çalışılmakta, diğer taraftan da Rusya tarafından organize edilen terörist saldırılarla iç karışıklık çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Son olarak Rus ordusuna ait helikopter, uçak ve tanklar ile Çeçenistan'a terörist bir saldırı daha başlatılmıştır. Çeçen halkı bugün bağımsızlığını korumak için ölüm kalım mücadelesi vermektedir. Kafkasya'nın bağımsızlığının belkemiği olan Çeçenistan'ın Rusya tarafından işgali, Rus ordusunun Türkiye sınırına dayanması demektir. Son zamanlarda Rusya'nın AKKA anlaşmasını ihlal etmeye yönelik girişimleri bunun en açık delilidir.

Sayın Türk Basını,

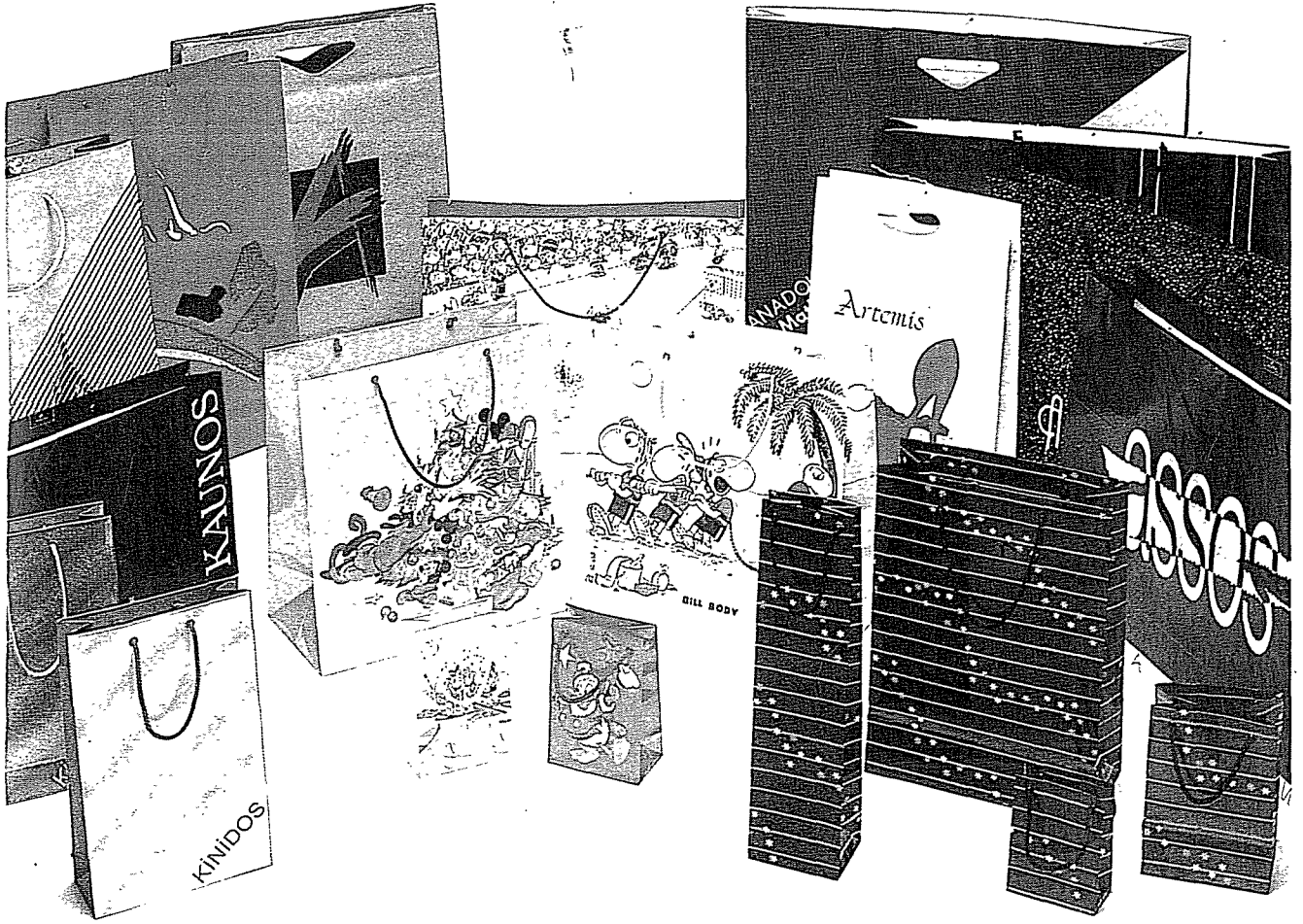
Bugün Çeçenistan ile ilgili olarak dünya kamuoyuna iletilen haberlerin hemen hemen tümü Rusya çıkışlı olduğundan gerçek durumu yansıtmaktan uzaktır. Çeçen halkının bağımsız yaşama mücadelesinin dünya kamuoyuna duyurulması ancak Türk basını ile mümkün olabilecektir. İkinci bir Bosna-Hersek olayı yaşanmaması için kardeş ve müslüman Çeçen halkının haklı mücadelesinin Türk ve dünya kamuoyuna duyurulmasında ve dünya kamuoyunun bu konuya dikkatinin çekilmesinde bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da gerekli gayreti göstermenizi bekler, hepinize saygılar sunarız.

**Tüm Kafkasyalılar adına
Kafkas Çeçen Dayanışma Komitesi**

YEDİ YILDIZ

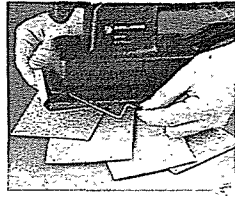
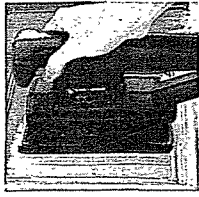
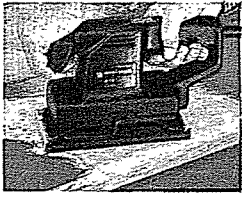
seçkin ürünlere çağdaş ambalaj

"paketleme ve ambalaj, ürününüzün tamamlayıcısıdır"
hazır giyim, hediyelik eşya, kozmetik sektörleri için üretilen
çeşitli renk ve dizaynlardaki kağıt ambalaj ve kutular
yürüyen reklamlardır.

MEGA & KAFJANS TANITIM VE ETÜD HİZMETLERİ LİMİTED ŞİRKETİ
Merkez: Caferağa Mh. Güneşlibahçe Sk. Yazıcı Han No: 41/6 Kadıköy - İstanbul
Tel: (0216) 336 39 36 - 338 29 39

"pürüzsüz yüzeyler için çözüm"

kafkas

- ★ HER TÜR SONSUZ BANT ZIMPARA İMALATI
- ★ METAL, AĞAÇ, KAPLAMA, CAM, PLASTİK, POLYESTER ÖZEL ZIMPARALAR
- ★ FARKLI YÜZEYLER İÇİN ZIMPARALAMA APARATLARI
- ★ ZIMPARA MAKİNALARI İMALATI

KAFKAS AŞINDIRICI VE ENDÜSTRİ MALZEMELERİ İTHALAT SANAYİ TİCARET LİMİTED ŞİRKETİ
Oto Sanayi Sitesi Seçilmiş Sk. No: 22-26 80660 4. Levent-İstanbul Tel: (0212) 280 41 81 Fax: (0212) 269 65 28